

A köztársasági elnökök megválasztása Magyarországon (1990-2012)

Bevezetés

Dolgozatom témaválasztását egyrészt a személyes tapasztalat határozta meg, hiszen a köztudatban az országgyűlési választások vannak, míg a köztársasági elnökválasztásokról kevés szó esik. Ennek a problémának a megoldására vállalkozom azzal, hogy felvázolom a rendszerváltás utáni hat köztársasági elnökválasztást. Dolgozatom első részében a közvetlen köztársasági elnökválasztásról szóló gondolatokat, kezdeményezéseket fogom összesíteni. Az Alkotmány értelmében a köztársasági elnököt az Országgyűlés választja meg 5 évre. Az elmúlt 22 év során azonban számtalan alkalommal felmerült a közvetlen választás lehetősége, ezért úgy vélem, hogy fontos beszélni róla. Ezt követően a 2012 előtti és utáni választási procedúrát mutatom be. Ezek után a hat köztársasági elnökválasztásról írok, két fő elemzési szempont alapján. Az első elemzési szempontként az elnökjelöltek kiválasztásának körülményeit választottam. Ennek kapcsán megvizsgálom, hogy az egyes személyek hogyan válhattak potenciális elnökjelöltté. A másik szempont az elnökválasztások során leadott szavazatok elemzése, értékelése. A választási procedura azt sugallja, hogy a kormány és az ellenzék konszenzusosan megállapodjon a jelölt személyéről. A dolgozatomban pedig azt fogom megvizsgálni, hogy a gyakorlatban ez ténylegesen megvalósul-e. Kutatásom során Magyarország Politikai Évkönyvére, parlamenti jegyzőkönyvekre, joganyagokra, szakirodalmakra, írott és elektronikus sajtóra támaszkodom.

Fogalmak tisztázása

Magyarország kormányformája parlamentáris köztársaság, melynek lényege, hogy a parlament a hatalom centruma. A törvényhozás az egyetlen nép által közvetlenül legitimált politikai szereplő (eltekintve a lokális hatalmi szférától). A végrehajtó hatalom függ a parlamenti többségtől. Általában a végrehajtó hatalom részeként tartják számon az államfőt is, de a hatalom centruma mindenképpen a kormány, amelyet a parlamenti többség választ. Ráadásul Magyarországon egy alkotmánybírósági döntés értelmében az elnök nem is része a végrehajtó hatalomnak. Azonban ha máshol része is, a jogkörei korlátozottak és döntéseinek nagy részéért a kormány (miniszterelnök vagy az illetékes miniszter) ellenjegyzésével vállalja a politikai felelősséget. Ennek a konstrukciónak felel meg az elnök parlament általi választása, mert a közvetlen választás a parlamenttel ugyanolyan erős, nép által legitimált szereplővé tenné az államfőt. Ez valósul meg a félelnöki rendszerekben, ahol az államfő a végrehajtó hatalmon belül lehet ellensúlya a kormánynak. Az elnöki rendszerben az államfő és a kormányfő azonos személy, az elnök a végrehajtó hatalom egyedüli birtokosa, nem függ a törvényhozástól és annak ellensúlya is lehet.¹

¹ CHRONOWSKI NÓRA-DRINÓCZI TÍMEA (szerk.)(2007): *Európai kormányformák rendszertana*. Lap- és Könyvkiadó Kft.

1. Változatok a közvetlen köztársasági elnökválasztásra

Magyarországon a köztársasági elnököt a parlament választja. Már a korábbi Alkotmányunk, az 1949. évi XX. törvény is kimondja, hogy „*A köztársasági elnököt az Országgyűlés öt évre választja.*”² Annak ellenére, hogy az elmúlt 22 év során több javaslat született a közvetlen köztársasági elnökválasztásról, az új Alaptörvény nem változtat ezen a ponton, tehát a mai napig a parlament választja meg az elnököt.

1.1 Nemzeti Kerekasztal és a „négyigenes” népszavazás

1989-ben a Nemzeti Kerekasztal keretein belül került szóba a köztársasági elnök megválasztásának módja. A tárgyalóasztalnál elfogadottak szerint a köztársasági elnököt az első alkalommal közvetlen módon fogják megválasztani. A kormány beviszi a parlament elé a sarkalatos törvényeket, így az alkotmánymódosítást is. Ez az 1989. évi XXXI. törvény, amely kimondja, hogy az elnököt az Országgyűlés 4 évre választja.³ Ennek a törvénynek a 40.§-a kimondja, hogyha a köztársasági elnöki poszt betöltésére az új Országgyűlés megválasztása előtt kerül sor, akkor az elnököt közvetlenül a nép választja meg.⁴ Felkészültek a közvetlen elnökválasztásra és az előzetes időpontot is meghatározták, először 1989. december 3. majd 1990. január 7.-e lett volna a választás napja. Az 1989. november 16-án lezajlott úgynevezett „négy igenes” népszavazáson eldőlt, hogy a köztársasági elnökválasztás csak a parlamenti választások után kerül sorra. Az SZDSZ 1989. szeptember 24-én jelentette be, hogy aláírások gyűjtésével népszavazás kiírását kezdeményezi négy kérdésben. Ebből a négy kérdésből számunkra a legfontosabb az, amelyik a köztársasági elnök megválasztásának módjáról és idejéről szólt. A háttérben az állt, hogy mindenképp meg akarták akadályozni, hogy Pozsgay Imre legyen az államfő. Pozsgay az MSZMP jelöltje volt, s egyben a legesélyesebb az elnöki poszt betöltésére közvetlen választás esetén. Köszönhette ezt annak, hogy az egyik legnépszerűbb politikusnak számított. A népszavazáson a választók közel 60%-a vett részt. A köztársasági elnökválasztással kapcsolatos kérdés így hangzott: Csak az országgyűlési választások után kerüljön-e sor a köztársasági elnök megválasztására? (Igen szavazatával Ön azt támogatja, hogy a köztársasági elnököt ne a nép, hanem az új Országgyűlés válassza meg. Nem szavazatával azt támogatja, hogy a köztársaság első elnökét közvetlenül a lakosság válassza meg.)⁵ A kérdéssel kapcsolatban azonban nagyon eltértek a vélemények, így rendkívül szoros eredmény alakult ki. Az igen szavazatok aránya 50,07%, a nem szavazatoké pedig 49,93%. A végére mindössze 6404 szavazatos különbség alakult ki.⁶ A szavazás történetéhez hozzátartozik, hogy az MDF bojkottra szólította fel az ország lakosságát. A referendum a bojkott ellenére is érvényes volt, így a népszavazást kezdeményező pártok elérték céljukat. Ennek megfelelően az országgyűlés visszavonta a köztársasági elnökválasztás kitzűzéséről és a választási eljárás kérdéseiről szóló 1989. no-

²<http://ki.oszk.hu/sites/ki.oszk.hu/files/dokumentumok/1949.pdf> Megtekintve: 2013-05-08 19:16

³1989. évi XXXI. törvény az Alkotmány módosításáról

<http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=8629> Megtekintve: 2012-10-15 10:30

⁴1989. évi XXXI. törvény az Alkotmány módosításáról

<http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=8629> Megtekintve: 2012-10-15 10:30

⁵Húsz éve volt a négyigenes népszavazás, http://www.multkor.hu/20091126_husz_eve_volt_a_negyigenes_nepszavazas Megtekintve: 2012-10-08 10:42

⁶1989. évi népszavazás, A népszavazás országos eredménye,

<http://valtor.valasztas.hu/valtort/jsp/t0.jsp> Megtekintve: 2012-10-08 10:50

vember 10-i határozatát. A köztársasági elnökválasztásra az 1990-es országgyűlési választásokig nem kerülhetett sor.⁷

1.2 Király Zoltán javaslata

1990. március 1-jén még a régi parlament elfogad egy alkotmánymódosítást, amely közvetlen választást ír elő, ez az 1990. évi XVI. törvény. Ez a törvény megfogalmazza, hogy: „A köztársasági elnököt a választópolgárok az általános és egyenlő választójog alapján közvetlenül és titkos szavazással négy évre választják.”⁸ A törvényt Király Zoltán javaslatára fogadták el. Király szerint a pártok csak a választások után, a konkrét hatalmi erőviszonyok tükrében tudnak állást foglalni ebben a kérdésben. A bizonytalansági tényezőt említi példának, mert szerinte biztosra vehető, hogy: „Az új parlamentben többpárti, törekeny koalíciójú, erős ellenzéki politikai frakciók ellensúlyával küzdő Kormány fog működni. E labilis kormányzás ellensúlya lehet a nép által hitelesített köztársasági elnök.”⁹ Király továbbá azt is elmondja, hogy az elnök jogköre a jogszabályok alapján gyenge, tehát nem kell félni attól, hogy a közvetlen választás túl erőssé tenné. Ebből az következik, hogy a közvetlen választás bevezetésével nem növelné az elnök jogkörét, mert úgy véli, hogy a közvetlen választás erősíti az elnök függetlenségét, mivel nem a Parlamenttől kapja megbízását. „Növeli politikai presztízsét és társadalmi legitimitációját, mivel hatalma közvetlenül a választópolgároktól ered.”¹⁰ A parlament döntő többsége támogatta Király Zoltán javaslatát és meg is történt az alkotmánymódosítás. Voltak azonban ellenzők is, mint például Tamás Gáspár Miklós, aki szerint a közvélemény-kutatások eredményei azt mutatják, hogy ma nem azok a pártok vannak többségben a parlamentben, amelyek valószínűleg többségben lesznek a következőben. Ezért azt javasolja, hogy utasítsák el Király Zoltán javaslatát, mert szerinte nem volna szerencsés, ha a parlament most ebben döntene. Úgy véli, hogy a politikai rendszer következő lépéseit ne az ország történelmének előző szakaszához tartozó Országgyűlés döntse el.¹¹

⁷Húsz éve volt a négyigenes népszavazás, http://www.multkor.hu/20091126_husz_eve_volt_a_negyigenes_nepszavazas Megtekintve: 2012-10-08 10:42

⁸1990. évi XVI. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmányának módosításáról, <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=8672> Megtekintve: 2012-10-15 12:04

⁹Király Zoltán felszólalása 1990. február 27. In. Magyarország Politikai Évkönyve 1988-2008 Teljes sorozat DVD-ROM, Országgyűlési Napló

¹⁰Király Zoltán felszólalása 1990. február 27. In. Magyarország Politikai Évkönyve 1988-2008 Teljes sorozat DVD-ROM, Országgyűlési Napló

¹¹Tamás Gáspár Miklós felszólalása 1990. február 27. In. Magyarország Politikai Évkönyve 1988-2008 Teljes sorozat DVD-ROM, Országgyűlési Napló

1.3 1990-es népszavazás

A választások után jött létre az MDF-SZDSZ paktum, amelyben megállapodtak az alkotmánymódosításról. Ezt a módosítást az 1990. évi XL törvényben fogalmazták meg, amely a köztársasági elnök parlamenti általi megválasztását rendelte el. 1990 májusában népszavazási kezdeményezés indult Király Zoltán javaslatára, amelyet az MSZP is támogatott. Ennek a népszavazásnak a célja a köztársasági elnök közvetlen választása. Király Zoltán az MSZP segítségével körülbelül 200000 aláírást gyűjtött össze. Az elnökválasztás kérdése megosztotta a parlamenti képviselőket. Németh Miklós független képviselő azt javasolta, hogy a parlament válassza meg az elnököt, de csak két évre. Két év alatt pedig lenne idő egy véleménykerő népszavazás megszervezésére.¹² A hat parlamenti pártból öt a közvetett választást támogatta. Azonban ahogy Antall József miniszterelnök is mondta a több mint százezer aláírást tudomásul kell venni és meg kell tartani a népszavazást.¹³ Horváth Balázs belügyminiszter úgy érvelt, hogy a népszavazás lebonyolítása hatalmas anyagi nehézségeket okozna az országnak.¹⁴ Az Országgyűlés a népszavazást végül 1990. július 29-re tűzte ki. Az MSZP azzal vádolta a másik öt pártot, hogy azért ragaszkodnak a július 29-i dátumhoz, hogy garantáltan érvénytelen legyen a szavazás.¹⁵ A vád nem volt alaptalan, hiszen az SZDSZ a mielőbbi népszavazást szorgalmazta abban bízva, hogy a nyaralás miatt sokan távol maradnak az urnától. Az MDF elfogadta az SZDSZ érvelését. Az FKGP pedig arra biztatta az állampolgárokat, hogy maradjanak távol a szavazástól.¹⁶ A népszavazáson feltett kérdés a következőképp hangzott: Kívánja-e ön, hogy a köztársasági elnököt közvetlen módon válasszák meg? A népszavazáson való részvétel rendkívül alacsony volt, a szavazásra jogosultak mindössze 13,91%-a vett részt. Ugyanakkor a szavazáson résztvevők elsőpró többsége támogatta a kezdeményezést, hiszen a válaszolók 85,9%-a, a közvetlen köztársasági elnökválasztás mellett voksolt. A népszavazás azonban érvénytelen volt. Az 1989-es népszavazási törvény szerint ahhoz, hogy egy népszavazás érvényes legyen a választópolgárok több mint felének érvényesen kell szavaznia. Továbbá a szavazás csak akkor eredményes, ha a szavazók több mint fele azonosan válaszol.¹⁷ A népszavazásnak köszönhetően a választópolgárok a saját maguk dönthették el a köztársasági elnök megválasztásának módját, azonban nem életek ezzel a jogukkal. Joggal merül fel a kérdés, hogy a választópolgárok az érdektelenség miatt maradtak távol a szavazástól, vagy azért mert a többségük a parlament általi választást preferálta.

¹²Elnökválasztás, címertan, bizalmatlanság, Magyar Nemzet, 1990. június 19.

¹³Antall József felszólalása 1990. június 19. In. Magyarország Politikai Évkönyve 1988-2008 Teljes sorozat DVD-ROM, Országgyűlési Napló

¹⁴Horváth Balázs felszólalása 1990. június 19. In. Magyarország Politikai Évkönyve 1988-2008 Teljes sorozat DVD-ROM, Országgyűlési Napló

¹⁵FEKETE GY. ATTILA: *Július 29., vasárnap: Népszavazás*, Népszabadság, 1990. július 5.

¹⁶CSÁSZÁR NAGY LÁSZLÓ: *Távol az urnától*, Magyar Nemzet, 1990. július 31.

¹⁷*Helyi és országos népszavazások Magyarországon*,

<http://www.elsovalasztó.hu/old1/html/archivum/leveltar/nepszav3.html> Megtekintve: 2012-10-08 12:28

1.4 FKGP ötlete

A következő kezdeményezés a Kisgazdapárt vezetőjének, Torgyán Józsefnek a nevéhez fűződik. Torgyán szerint nem az elnök személyén van a hangsúly, hanem az elven, hiszen a közvetlen választásban megvalósul a népszuverenitás elve. A 90-es évek közepétől Torgyán József folyamatosan kampányol a közvetlen elnökválasztás mellett. 1995-ben a párt megalakulásának 87. évfordulója alkalmából aláírásgyűjtésbe kezdtek, a népszavazás kiírására. A kisgazdák sikeresen összegyűjtötték a népszavazás kezdeményezéséhez szükséges aláírásokat. 1995. március 14-én átadták az országgyűlés elnökének az országos népszavazásra irányuló kezdeményezést. A kezdeményezésen négy kérdés szerepelt, s közülük egy a közvetlen választásra, egy pedig az elnök jogkörének a bővítésére vonatkozott. A két kérdés a következő: „*Kívánja-e, hogy a jelenlegi törvények módosításával a.) 1995-től kezdődően a Magyar Köztársaság elnökét közvetlen szavazással a nép válassza meg? b.) a nép által választandó köztársasági elnök hatáskörét növeljék meg a kormányzati hatalom korlátozás érdekében?*”¹⁸ A kérdésekből jól látszik, hogy a kisgazdák következetesen a közvetlen választás mellett az elnök jogkörét is növelni akarják. A köztársasági elnök ugyanis gyenge jogkörökkel rendelkezik, s a kisgazdák felismerték azt, hogyha az elnököt a nép választja meg, akkor a jogkörét is növelni kell. Azonban ez a népszavazás nem valósult meg, mert részben az Alkotmány módosítására vonatkozik, ami ellentétes az Alkotmánybíróság 2/1993. (I.22.) AB határozatával és az azt megerősítő 1995. május 5-én kelt végzésével. Másrészt nem az Országgyűlés hatáskörébe tartozó kérdésre vonatkozik, így nem felel meg a népszavazásról és a népi kezdeményezésről szóló 1989. évi XVII. törvény 5.§-ában foglalt szabályoknak.¹⁹

1.5 G. Nagyné dr. Maczó Ágnes alkotmánytervezete

Ugyanebben az időszakban G. Nagyné dr. Maczó Ágnes és férje G. Nagy Ilián is véleményt nyilvánított ebben a kérdésben. Maczó Ágnes 1993-ban lépett be a Független Kisgazdapártba, ahol belépése után nem sokkal a párt alelnökévé választották. Az 1994-es országgyűlési választásokon mandátumot szerzett, majd az országgyűlés egyik alelnökévé választották. 1997-ben kizárták a pártból, és 1998-ban új pártot alapított Új Szövetség Magyarországért néven.²⁰ 1995-ben a férjével közösen írta meg az Új Magyar Alkotmány című művet. Ebben a könyvben a következőt írják a köztársasági elnökválasztásról: „*A korábbiakhoz képest jelentősen új megválasztásának módja, hiszen nem az országgyűlés, hanem a nép közvetlenül választja az első számú vezetőjét.*”²¹ Ebből látható, hogy ők is a közvetlen köztársasági elnökválasztás mellett teszik le a voksukat és az elnököt, hasonlóan Torgyán indítványához, szélesebb jogkörökkel ruházzák fel. Az alkotmánytervezet szerint az elnöknek nő a nemzetközi kapcsolatokban betöltött szerepe, továbbá a feloszlatai joga is szélesedik. Az alkotmánytervezetet azonban az Országgyűlés Alkotmányügyi Bizottsága nem javasolta általános vitára.

¹⁸<http://www.mkogy.hu/iromany/fulltext/01010txt.htm> Megtekintve: 2012-11-09 19:15

¹⁹<http://www.mkogy.hu/iromany/fulltext/01010txt.htm> Megtekintve: 2012-11-09 19:15

²⁰<http://www.mkogy.hu/kepviselo/elet/g355.htm> (G. Nagyné dr. Maczó Ágnes életrajza) Megtekintve: 2012-11-09 16:14

²¹MACZÓ ÁGNES- G. NAGY ILIÁN (1995): *Új Magyar Alkotmány*. Inter Lebons Kiadó.

1.6 Medgyessy Péter álláspontja

Időben a következő alkalom, amikor szóba került a közvetlen elnökválasztás lehetősége, Medgyessy Péter nevéhez fűződik. 2004 februárjában az évértékelő beszédében egy közjogi csomag részeként veti fel a közvetlen választás lehetőségét. Ebben a csomagban azt javasolja, hogy a parlamenti pártok állítsanak közös listát az európai parlamenti választásokra. A parlament létszámát csökkentésük 386 főről 250 főre. 2005-ben pedig a köztársaság polgárai válasszanak közvetlenül köztársasági elnököt.²² Az alkotmányos szerkezetet 1989-90-ben fektették le. Medgyessy szerint ez akkor jó volt, de ma már nem korszerű, elavulttá vált. A korszerűtlen rendszer javítása érdekében javasolta a reformokat. Szerinte a köztársasági elnök közvetlen megválasztása fejezi ki igazán a köztársasági eszmét, és mindaddig, amíg az elnökválasztás közvetett, lehetetlen a köztársasági eszme tényleges képviselése.²³ Az Európai Parlamenti választásokkal egy időben szeretett volna véleménynyilvánító népszavazást kezdeményezni a közvetlen köztársasági elnökválasztásról. Medgyessy abban az esetben kezdeményezne népszavazást, ha a parlamenti pártok nem fogadják el a javaslatát a közvetlen köztársasági elnökválasztásról. Medgyessy azt is elmondta, hogy jelenleg (tehát 2004-ben) a köztársasági elnök csak két pártnak lehet hálás a megválasztásáért. Ezzel szemben ő úgy gondolja, hogy „a köztársasági elnök legyen a népnek hálás.” Ebből is kiderül, hogy szerinte az államfőt célszerű lenne közvetlenül megválasztani. Az előző kísérletekhez hasonlóan, ez a kezdeményezés sem valósult meg.²⁴ Hozzá kell azonban tenni, hogy ez a kezdeményezés jogilag is elég aggályos, hiszen az országos népszavazásról szóló törvény szerint: „Nem lehet népszavazást tartani az országgyűlési képviselők, illetőleg a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek általános választásának napján, valamint az azt megelőző és követő 41 napon belül.”²⁵

1.7 Szili Katalin új alkotmánya

Szili Katalin 1994 és 2010 között az MSZP színeiben volt parlamenti képviselő. 1998 és 2002 között az Országgyűlés alelnöke, 2002 és 2009 között annak elnöke.²⁶ Súlyos vereségnek tartotta az MSZP önkormányzati választási eredményét és változásokat szorgalmazott, amelyek nem következtek be. Ennek eredményeként 2010-ben kilépett az MSZP-ből és Szociális Unió néven új pártot alapított. Pártja nevében alkotmánytervezetet nyújtott be és tagja volt a Nemzeti Konzultációs Testületnek, amely az alkotmány előkészítésével foglalkozott. Szili Katalin 21 módosító javaslatot nyújtott be a FIDESZ-KDNP alaptörvény

²² Medgyessy Péter: *Parlamenti felszólalása*, 2004-02-16.

http://www.parlament.hu/internet/plsql/ogy_naplo.naplo_fadat_aktus?p_ckl=37&p_uls=122&p_felsz=5&p_felszig=26&p_aktus=3 Megtekintve: 2013-03-24 11:53

²³ CSIZMADIA ERVIN (2004): „Elképzelték maguknak egy miniszterelnököt”, *Interjú Medgyessy Péterrel*, Századvég Kiadó, Budapest, 179. o.

²⁴ Medgyessy EP-választással együtt akar népszavazást,

<http://www.origo.hu/itthon/20040302medgyessy.html> Megtekintve: 2012-10-08 13:21

²⁵ 1998-as III. törvény 16. § 3. bekezdés

<http://www.vokscentrum.hu/torveny/index.php?jny=hun&mszkod=240000&torvid=12> Megtekintve: 2012-11-10 17:59

²⁶ <http://www.boon.hu/2007/09/szilikatalin.pdf> (Szili Katalin önéletrajza) Megtekintve: 2013-03-15 20:15

tervezetéhez, amelyek közül a bizottság kormánypárti többsége egyet sem támogatott.²⁷ Alkotmánytervezetében a közvetlen köztársasági elnökválasztás mellett tette le álláspontját. Szili a közvetlen választás mellett, az elnök jogkörét is bővítené. Nagyobb külügyi hatáskörökkel ruházta fel a köztársasági elnököt. Továbbá növelné az elnök bel- és nemzetbiztonsági jogosultságát, s a feloszlatósi joga is szélesedne. Szili az elnökválasztás kérdésében következetes módon jár el, hiszen a közvetlen választás mellett az elnöki jogkört is bővítené. Azt javasolja, hogy ne a politikai osztály megegyezése „szülje” a köztársasági elnököt, hanem az emberek mondják meg, hogy ki legyen az államfő. Továbbá szerinte a nép által történő választás azért is lenne jó, mert ennek köszönhetően nyílt küzdelem alakulna ki a jelöltek között, így minden olyan kérdés terítékre kerülne, ami az elnök személyével kapcsolatos. Azért Szili hozzáteszi, hogy ez az egész elképzelés egyelőre csak fikció. Ezek mellett azt is fontosnak tartja, hogy a politikai pártok mellett civilek is jelölhessenek köztársasági elnököt.²⁸

1.8 Jobbik és az MSZP törekvése

A következő két javaslat szinte egy időben keletkezett. 2012-ben, miután Schmitt Pál lemondott posztjáról, a Jobbik és az MSZP is a közvetlen köztársasági elnökválasztást javasolta. Vona Gábor azt mondta: „Azt gondolom, hogy az államfői tisztség olyan mértékben erodálódott, olyan mértékben roncsolódott az elmúlt hetekben, napokban, hogy itt egy egyszerű szimpla csere, egy politikai csere már kevés. Itt egy olyan megoldást, amely alapján a Fidesz egyik kegyeltjét a Fidesz egy másik kegyeltje fogja majd váltani az államfői tisztségben, elégtelennek tartok. Az egész társadalomban bomlott meg az államfői tisztség irányában a bizalom, és ezt kell helyreállítanunk. Ennek azonban egyetlenegy módja és egyetlenegy formája van, és ez nem más, mint hogyha közvetlenül választunk köztársasági elnököt.”²⁹ Mesterházy Attila is azt mondta, hogy az MSZP szeretne visszatérni az 1990-es elképzeléséhez, tehát a közvetlen köztársasági elnökválasztást javasolják. Ha ezt az elképzelésüket nem támogatják, akkor azt szeretnék elérni, hogy az elnököt négyötödös parlamenti többséggel lehessen megválasztani.³⁰

1.9 Összegzés a közvetlen köztársasági elnökválasztásról

Mint az előzőekből látható a parlament általi választásról a közvetlen választásra való áttérés újra és újra előkerülő gondolat. Hiszen az elmúlt 22 évben különböző pártok és politikusok szorgalmazzák és utasítják el ezt a lehetőséget. Ezeket a kezdeményezéseket két fő csoportra lehet osztani. Vannak, akik a közvetlen választás mellett következetesen bővítenék az elnök jogkörét is. Ilyen például az FKGP ötlete, Maczó Ágnes és Szili Katalin alkotmánytervezete is. Az 1990-es népszavazás és Medgyessy Péter által betervezett refor-

²⁷ Alkotmány: Szili nimmel voksol majd

http://hirszerzo.hu/hirek/2011/4/13/20110413_szili_alkotmany_nem Megtekintve: 2013-03-16 13:27

²⁸ Szili: Közvetlen köztársasági elnökválasztást! http://atv.hu/cikk/20120404_start_szili_katalin Megtekintve: 2012-10-10 11:02

²⁹ Vona Gábor: Parlamenti felszólalás, 2012-04-02

http://www.parlament.hu/internet/plsql/ogy_naplo.naplo_fadat?p_ckl=39&p_uln=176&p_felsz=10&p_szoveg=&p_felszig=10 Megtekintve: 2012-10-08 13:58

³⁰ Államfőválasztás – közvetlenül vagy négyötöddel, <http://kapcsolat.hu/cikkek/allamfovalasztas-kovzetlenul-vagy-nyegotoddal-video> Megtekintve: 2012-10-08 14:25

mok viszont nem említik az elnök jogkörének a bővítését. Véleményem szerint a köztársasági elnököt akkor lenne célszerű közvetlenül választani, ha a jogköreit olyan mértékben kibővítenénk, hogy érvényesülne a „fékek és az ellensúlyok”³¹ rendszere. Jelen pillanatban Magyarországon az elnök gyenge jogköre megfelel a kormányzati formának, amíg nem bővítik ezt a jogkört, addig nem látom értelmét a közvetlen köztársasági elnökválasztásnak. A közvetlen választás legfőbb pozitívuma, hogy nagy valószínűséggel olyan ember lesz az államfő, aki nagyobb mértékben élvezzi a lakosság széles körű bizalmát, mint a parlament által választott elnök. Ahhoz, hogy a köztársasági elnököt közvetlenül a nép válassza, változtatni kell a parlamentáris kormányformán, és így az elnök jogköre is szélesedne. A parlamentáris kormányforma lényege, hogy a „hatalom” a kormány kezében van és a köztársasági elnök szerepe csak protokolláris. Ha az elnököt közvetlenül a nép választja, és nem bővítik a jogkörét, akkor a közvetlen választás is elveszíti az értelmét, hiszen a „hatalom” ugyanúgy a kormány kezében marad.

2. Köztársasági elnök megválasztásának módja

2.1 Köztársasági elnök megválasztása 2012 előtt

A köztársasági elnök megválasztását jelölés előzi meg. Az elnök személyére a parlamenti képviselők tehetnek javaslatot, s a jelöltté váláshoz ötven képviselő aláírása szükséges. A jelölést még a szavazás elrendelése előtt az Országgyűlés elnökének be kell nyújtani. Minden országgyűlési képviselő csak egy jelöltet ajánlhat. Ha valaki egynél több jelöltet ajánl, akkor annak az összes jelölése érvénytelenné válik. A köztársasági elnököt közvetlenül, titkos szavazással választja a parlament. A szavazás legfeljebb három fordulóból áll. Az első fordulóban a képviselők kétharmadának a szavazata szükséges, hogy megválasszák az elnököt. Ha az első forduló eredménytelen, akkor második fordulóra kerül sor. A második fordulót egy újabb jelölés előzi meg. Itt elméletileg az is előfordulhat, hogy az első fordulóban nem indult szereplő is jelöltté válik. A második fordulóban szintén kétharmados többséget kell szerezni a jelöltnek, ha itt sem alakul ki ez a többség, akkor harmadik fordulóra kerül sor. A harmadik fordulóban a két legtöbb érvényes szavazatot kapott jelölt vehet részt. Ebben a fordulóban már az abszolút többség is elegendő. Tehát itt minden körülmények között befejeződik a választás. Az alkotmány nem rendelkezik arról, hogy szavazategyenlőség esetében mi a teendő. A szavazási eljárást legfeljebb három egymást követő nap alatt be kell fejezni. A köztársasági elnököt a korábbi elnök megbízatásának lejártá előtt legalább 30 nappal, ha pedig a megbízatás idő előtt szűnik meg, a megszűnéstől számított harminc napon belül kell megválasztani.³²

³¹<http://www.kormany.hu/hu/mo/magyarorszag-alkotmanyjogi-berendezkedese> Megtekintve: 2013-05-08 11:08

³²KÖRÖSÉNYI ANDRÁS–TÓTH CSABA–TÖRÖK GÁBOR (2007): *A Magyar Politikai Rendszer*. Budapest: Osiris Kiadó. 174-175 o.

2.2 Köztársasági elnök megválasztása 2012 után

Az Alaptörvény a köztársasági elnökválasztás procedúráján is változtatott. Az elnökválasztást ugyanúgy jelölés előzi meg, de a jelöléshez a parlamenti képviselők egyötödének az aláírása szükséges. Ugyanúgy egy jelöltet ajánlhat minden képviselő, mert több jelölt esetén érvénytelené válik az adott képviselő összes jelölése. A választási procedúrában a legfőbb változás, hogy három forduló helyett szükség esetén két fordulóban választják meg az elnököt. Az első fordulóban a parlamenti képviselők kétharmadának a támogatása szükséges ahhoz, hogy megválasszák az elnököt. Ha az első szavazás eredménytelen, akkor második fordulót kell tartani. A második szavazás során a két legtöbb szavazatot kapó jelöltre lehet voksolni. Ha az első szavazás során, az első helyen szavazategyenlőség alakul ki, akkor azokra a jelöltekre lehet szavazni, akik a legmagasabb számú szavazatot kapták. Ha az első szavazás során csak a második helyen áll elő szavazategyenlőség, akkor azokra a jelöltekre lehet szavazni, akik a két legmagasabb számú szavazatot kapták. A második szavazás során megválasztott köztársasági elnök az, aki a legtöbb érvényes szavazatot kapta. Ha a második szavazás is eredménytelen (függetlenül a részt vevők számától), akkor meg kell ismételni a jelölést és új szavazást kell tartani. A szavazási eljárást legfeljebb két egymást követő nap alatt kell befejezni. A megválasztott köztársasági elnök a korábbi köztársasági elnök megbízatásának lejártakor lép hivatalba. A megbízatás idő előtti megszűnése esetén, az új elnök a választás eredményének kihirdetését követő nyolcadik napon lép hivatalba. Az elnök a hivatalba lépését megelőzően az Országgyűlés előtt esküt tesz.³³

3. Választások elemzése

Ebben a részben a rendszerváltás utáni hat köztársasági elnökválasztás részletes elemzésével foglalkozom. A Függetlenség című fejezetben pedig egy összesítő táblázat látható a választások eredményeiről.

3.1 1990-es választás

Az 1990-es választás során Göncz Árpád lett a köztársasági elnök. Göncz Árpád neve Antall Józsefnek köszönhetően merült fel. 1989 nyarán gondolt rá, mint az ellenzék közös jelöltjére. Ekkor még biztos befutónak látszó Pozsgay Imrével szemben jelölték volna. Antall József legközelebb 1990 tavaszán, a győztes párt elnökeként gondolt újra Gönczre. Ekkor jön létre ugyanis az MDF-SZDSZ paktum. A megegyezés lényege, hogy az SZDSZ hozzájárul, hogy csökkentsék a kétharmados törvények körét, az MDF pedig átengedi neki a köztársaság elnöki posztot. Pontosabban támogat, egy Antall által kiválasztott szabad demokrata politikust. Ennek köszönhetően lesz Göncz Árpád a Magyar Köztársaság elnöke. Antall József egy levélben idézi fel Göncz Árpád választásának körülményeit. Ezt a levelet 1991. szeptember 21-én írta Göncznek.

„... Te, mint lehetséges köztársasági elnökjelölt, 1989-től élte a tudatomban, erről szűkebb baráti körömben is szóltam... Az MDF-SZDSZ- megállapodás előzetes tárgyalásai során, az 1990. május 2-án összeülő parlamentet megelőzően hívtalak meg a Semmelweis Múzeumba lévő irodámba, 1990 áprilisának utolsó napjaiban, és tettem fel Neked a kérdést, hogy vállalod-e a köztársasági elnökséget, ami először a parlamenti elnökséget jelenti –

³³ A köztársasági elnök, <http://www.kormany.hu/hu/mo/a-koztarsasagi-elnok> Megtekintve: 2012-10-17 19:53

mint ideiglenes köztársasági elnök - , majd ezt követően, az elnökválasztás után a köztársasági elnökséget. Ezt vállaltad. A tárgyalások során Tölgyessy Péter az SZDSZ részéről és én az MDF részéről készítettük elő a megállapodást... Ahogy a megállapodás szövege is tartalmazza, személy szerint ragaszkodtunk Hozzád... Talán azt sem árt lerögzítenem, hogy... a köztársasági elnökként történt „egyhangú” megválasztásodat a teljes kormánykoliciónál egyértelműen bevetett személyes befolyással értem el... Félreértések elkerülése végett ezt nem azért rögzítem, mintha ezért bármit vártam volna, vagy várnék... Ez egy olyan politikai megoldás volt, amire kettőnk egyénisége, személyes barátsága jó alapot tánt, és a nemzeti érdeket szolgálta...”³⁴

Az MDF-SZDSZ paktum 1990. április 29-én kötetett meg, majd május 2-án az Országgyűlés megalakulásakor hozták nyilvánosságra. A dokumentumot az MDF részéről Antall József, Balsai István, Kónya Imre, Kutrucz Katalin és Salamon László, az SZDSZ részéről pedig Kis János, Tölgyessy Péter és Pető Iván írta alá. A megállapodást ismertető sajtótájékoztatón Antall József hangsúlyozta, hogy a paktum megkötését az ország kormányozhatóságának biztosítása és a nemzet iránti felelősségtudat motiválta. A paktumnak az egyik fő célja, hogy bizonyos kérdésekben szükség van a kormány és az ellenzék összefogására. A paktum kimondja, hogy az Országgyűlés haladéktalanul válassza meg a köztársasági elnököt. Az alkunak az eredményeként az új Országgyűlés 1990. május 2-án 339 szavazattal választotta meg Göncz Árpádot házelnökévé, s ez egyben az ideiglenes köztársasági elnöki címet is jelentette.³⁵

A köztársasági elnökválasztást az Országgyűlés elnöke 1990. augusztus 3-án írta ki. Szabad György (1990 augusztusától az Országgyűlés elnöke) bejelentette, hogy 143 képviselő támogatta aláírásával Göncz Árpád jelölését.³⁶ Más javaslat nem érkezett, így Göncz Árpád volt az egyedüli jelölt. Szabad György ismertette a szavazás menetét és felkérte képviselőtársait a szavazásra. A leadott szavazatok száma 310 volt, ebből 308 érvényes, míg 2 érvénytelen szavazat született. A jelölre leadott szavazatok száma 295, míg a jelölt ellen leadott szavazatoké 13. Ez azt jelenti, hogy a Magyar Köztársaság Országgyűlése Göncz Árpádot megválasztotta köztársasági elnöknek.³⁷ A jelen szavazásnál a képviselők 95,2%-a Göncz Árpádra voksolt. Másnap természetesen a főbb napilapok vezető hírként közölték az elnökválasztás eredményességét. A választás kimenetele nem okozott meglepetést.

A jelen lévő képviselők 95,2%-a voksolt Gönczre, ami azt feltételezi, hogy rendkívül nagy az egyetértés a parlamenten belül. A köztársasági elnök első számú funkciója, hogy kifejezze a nemzet egységét, ennek a követelménynek pedig elméletileg jobban megfelel, ha minél szélesebb támogatással és konszenzussal megválasztott személy tölti be a tisztséget. Jelöléshez szükséges aláírásokat csak Göncz Árpád kapott, szám szerint 143-at. Vajon miért nem volt több jelölt? A parlamenten belül ekkora egyetértés lenne a kormány és az ellenzék között? A választási eredmény azt mutatja, hogy a parlament egyhangúan döntött Göncz Árpád mellett, viszont a parlament jelentős része nem vett részt a szavazáson. A választás titkosságának köszönhetően nem tudhatjuk, hogy kik és miért maradtak távol a

³⁴DEBRECZENI JÓZSEF (1998): *A miniszterelnök. Antall József és a rendszerváltozás*. Budapest: Osiris Kiadó. 298. o.

³⁵*Nagyító alatt: az MDF-SZDSZ paktum*, <http://www.hirextra.hu/2010/04/28/nagyito-alatt-az-mdf-szdsz-paktum/> Megtekintve: 2012-10-26 14:46

³⁶*Szabad György felszólalása*, 1990-08-03, Országgyűlési Napló, <http://www.parlament.hu/naplo34/032/032tart.html> Megtekintve: 2012-10-18 19:20

³⁷<http://www.parlament.hu/naplo34/032/032tart.html> (1990-es köztársasági elnökválasztás eredménye) Megtekintve: 2012-10-18 20:13

szavazástól. Úgy vélem, hogy a választási eredményt nagymértékben befolyásolta az MDF-SZDSZ paktum. Az 1990-es parlamenti választásokat az MDF nyerte, s 164 mandátumot szerzett a parlamentben. Az SZDSZ 92, az FKGP 44, MSZP 33, a FIDESZ és a KDNP 21-21 mandátumot szerzett.³⁸ Kormányalakításkor az MDF szövetségesei a kereszténydemokraták és a kisgazdák voltak. Az SZDSZ a kormányzati stabilitáshoz szükséges alkotmánymódosítást megszavazta, majd ezek után ellenzéki szerepet töltött be. Két párt maradt az MSZP és FIDESZ, akiknek együtt elvileg lenne esélye, hogy közös jelöltet indítsanak. Összesen 54 mandátumuk van, és a jelölt állításhoz 50 szükséges. Arra azonban, hogy a jobboldali FIDESZ és a baloldali MSZP közös jelöltet állítson nincs reális esély.

Itt válik nagyon fontossá az MDF-SZDSZ paktum, hiszen így hogy az MDF-nek sikerült egyezsége jutni a legnagyobb ellenzéki párttal, nem maradt olyan párt vagy pártok, akik jelöltet tudnának állítani. Vizsgáljuk meg a 95,2%-os támogatottságot. Az MDF és az SZDSZ mandátumait összeadva 256-ot kapunk, és ha idevesszük a másik két kormánypárt, az FKGP 44 és a KDNP 21 mandátumát, akkor már 321-nél járunk. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy mind a 321 képviselő támogatta Göncz Árpád jelölését és szavazott is rá. Ez azt jelenti, hogy a 321 képviselőből nagy valószínűséggel lesz 258 képviselő, aki támogatja Göncz Árpád jelölését. Ebből látszik, hogy ezen az elnökválasztáson nem az elnök személyén volt a hangsúly, hiszen Antall ajánlhatott volna valaki mást is, akit nagy valószínűséggel megszavaz a kormánykoalíció. A rendszerváltás utáni első elnökünket, Antall Józsefnek köszönhetjük, aki a legnagyobb ellenzéki párttal egységre jutva gyakorlatilag elérte, hogy ő választhasson köztársasági elnököt. Természetesen kellett ehhez a parlamenti képviselők szavazása, de ők nem voltak igazi döntési helyzetben, hiszen az „eljük tárt” jelöltet mindössze csak meg kellett szavazniuk. Úgy gondolom, hogy a rendszerváltás utáni első köztársasági elnökválasztás során a kormánynak és az ellenzéknek sikerült konszenzuszosan megállapodni az elnök személyéről.

3.2 1995-ös választás

Göncz Árpád elnöki ciklusa 1995-ben lejárt, így új választásokat kellett tartani. Az 1994-es országgyűlési választásokon az MSZP szerezte meg a többséget, s az SZDSZ-el koalícióban kormányt alakított. Rajtuk kívül még másik négy párt jutott be a parlamentbe, az MDF, az FKGP, a KDNP és a FIDESZ, akik az ellenzékét képviselték. Az ekkor kormányon lévő MSZP-SZDSZ koalíció újra Göncz Árpádot jelölte köztársasági elnöknek. Ellentétben az 1990-es választással, most ellenjelöltje is volt Göncznek. Köszönhető ez annak, hogy az ellenzéki pártok közül hárman, a FIDESZ, az MDF és a KDNP közös jelöltet indítottak Mádl Ferenc személyében. A negyedik ellenzéki párt, a kisgazdák a közvetlen köztársasági elnökválasztás mellett foglalt állást, ezért egyik jelöltet sem támogatták, sőt a későbbiekben a szavazáson sem vettek részt.³⁹

Abban, hogy a koalíció Göncz Árpádot jelölte köztársasági elnöknek, nincs semmi meglepő, hiszen Göncz Árpád az első elnöki ciklusa előtt az SZDSZ köréhez tartozott. Az 1994-es országgyűlési választásokat követően nem keveredett konfliktusba a kormánnyal. Ennek tudatában érthető az MSZP döntése, hogy továbbra is a rendkívül népszerű Göncz

³⁸ *A második Országgyűlési választás: 1990.*

http://pm6vk.uw.hu/valasztastortenet.htm#_Országgyűlési_választás_1990 Letöltés: 2012-10-26

19:23

³⁹ *Elnökválasztások Magyarországon*, <http://www.origo.hu/itthon/20000604elnokvalasztasok.html> Megtekintve: 2012-10-27 19:06

Árpádnak szavaz bizalmat. Sokkal érdekesebb kérdés viszont, hogy Mádl Ferenc miként vált az ellenzék közös jelöltjévé.

Mádl Ferencet tehát a három ellenzéki párt közösen jelölte. A három párt elnöke a következőképp indokolta a személyi döntést. A Népszabadságban megjelent cikkben, Giczy György a KDNP elnöke elmondta, hogy olyan személyiséget kívántak jelölni, aki párton kívüli, ugyanakkor nagy tekintélyű tudós és köztisztviselőnek örvend. Giczy szerint a három ellenzéki párt a közös jelöléssel azt is kifejezte, hogy a fontos kérdésekben egységes álláspontot tudnak képviselni. Für Lajos az MDF elnöke arra emlékeztetett, hogy Mádl Ferenc az Antall-kormányban betöltött különféle posztokban bizonyította a rátermettségét a legnagyobb közjogi méltóságokra. Orbán Viktor a FIDESZ elnöke elmondta, pártja megtiszteltetésnek veszi, hogy Mádl Ferenc vállalta a jelölést. Orbán szerint a köztársasági elnök legfontosabb feladata hazánk képviselete a külvilág felé. Ezért olyan emberre van szükség, akinek vannak kormányzati tapasztalatai és ugyanakkor elkötelezett az Európai Unió mellett, aki az antalli külpolitika folytatását kívánja. Giczy azt is elmondta, hogy nem kudarca a három ellenzéki párt talál egy olyan tudós személyiséget, aki a „biztos vereség” tudatában is vállalja a jelölést. Hozzátette nem köztársasági elnökről történő szavazás a döntő. Szerinte a tét a demokrácia. Úgy gondolja, hogy sokáig szenvedtük meg azt, hogy csak egy jelöltre lehetett szavazni. Orbán még azt is elmondta, hogy a legjobb lelkiismerettel ajánlják Mádl Ferencet a koalíció jelöltjével szemben. Szerinte annak kell kínosan éreznie magát, aki Mádl ismerete ellenére a koalíció jelöltjére szavaz a kormánypártokból. Az FKGP aláírására nem számítanak a jelöltállításakor, hiszen a szavazástól is távol maradnak.⁴⁰

A Magyar Nemzet Füzesy Tibor szavait idézi, aki elmondta, hogy Mádl a KDNP számára is megfelelő jelölt. Személyisége, tudományos tevékenysége, nyelvtudása és visszafogott pártkapcsolatai feltétlenül alkalmassá teszik a poszt betöltésére.⁴¹ A Magyar Hírlap szintén Füzesy Tibor szavait idézi. Szerinte a közös ellenzéki köztársasági elnökjelölt személyére olyan politikust célszerű keresni, aki amellett, hogy az ellenzéknek megfelel, legalább a szocialista frakció egy részének a támogatását is bírja.⁴² Ez a cikk még 1995 májusában jelent meg, s ez egyfajta reagálás volt Szűrös Mátyás szocialista politikus kijelentésére. Szűrös szerint Göncz Árpád az elmúlt öt évben, a fontosabb kérdésekben az SZDSZ érdekeinek megfelelő döntéseket hozott, s ez szerinte nagyban hozzájárult a párt 1994-es választási sikereihez. A politikus úgy véli, ha Gönczöt újabb öt évre államfővé választják, tevékenységével 1998-ban is az SZDSZ esélyeit fogja növelni. A közvéleménykutatásokból azt a következtetést vonta le, hogy a négy ellenzéki párt népszerűsége összességében eléri, sőt talán meg is haladja a két kormánypártét. A politikus azt is nehezményezi, hogy egy 54%-os többséggel rendelkező parlamenti párt, miért nem állít saját jelöltet. Szűrös úgy vélekedik, hogyha személye körül megfelelő támogatottság alakul ki, megfontolja a köztársasági elnöki jelölés elfogadását. Úgy véli, hogy nincs semmi kivetni való abban, ha egy szocialista politikust más pártok jelölnének az államfői posztra.⁴³ Ekkor Szűrös még nem tudhatta, hogy az ellenzék egy konszenzusos jelöltet indít Mádl Ferenc személyében. Szűrös Mátyás elnöki ambíciói rövid életűek voltak.

A jelölés után az ellenzéki pártok elkezdtek kampányolni Mádl Ferenc mellett. Az Erkel Színházban történő bemutatásakor valóságos show műsort adtak elő. Előbb a pártelnököket szólították be egyenként a közönség elé, aztán ők együtt az államfőjelöltet. Itt Mádl beszédet mondott és ismertette programját. Hangsúlyozta az euroatlanti gondolat követke-

⁴⁰KÉRI J. TIBOR: *Mádl Ferenc az ellenzék jelöltje*, Népszabadság 1995. június 8.

⁴¹*Bemutatkozik az ellenjelölt*, Magyar Nemzet 1995. június 10.

⁴²*Szűrös Mátyás megfontolná a jelölést*, Magyar Hírlap 1995. május 9.

⁴³Uo.

zetes képviselétét, és azt, hogy a köztársasági elnök a nemzeti egység szimbóluma. Nem lehet részleghajló, nem asszisztálhat politikai feszültségek szításában. Megválasztása esetén óvakodnia kell attól, hogy egy rosszul előkészített törvény aláírásával milliárdokkal kurtítsa meg a polgárokat, s tegye százezrek életét kilátástalanná.⁴⁴ Ebből a kijelentésből is látszik, hogy Magyarországon most először demokratikus verseny alakul ki a köztársasági elnöki posztért, ahol természetesen a média is nagy szerepet játszik. Mádl kijelentéseiből, megszólalásaiból érződik a kritika Göncz Árpád felé, miszerint jobban is lehetne végezni a pozíció által megkívánt feladatokat.

Mádl többek között arról is beszélt, hogy miért vállalta el a jelölést. Erről a következőket mondta: „*Nem titkolom, hogy most is csak azért vállaltam el a jelöltséget, mert három párt kért rá. És éppen azok a pártok, amelyeknek programjai a legtöbb rokon vonást mutatják, s amelyek a legmeggyőzőbben és – azt hiszem – a leginkább megvalósítható módon képviselik azt a törekvést, hogy a magyarság nemzeti hagyományainak megőrzésével és továbbfejlesztésével illeszkedjék Európa és az egész világ hihetetlen sebességgel formálódó új rendjébe.*”⁴⁵ Mádl szavaiból kivehető, hogy igazából nincsenek politikai ambíciói. Jogász, egyetemi tanár és az Akadémia tagja, aki igyekszik megőrizni a politikai függetlenségét. Annak idején Antall József hívására is pártonkívüliként állt a magyar demokratikus átalakulás szolgálatába. Azt lehet gondolni tehát, hogy Mádl azért fogadta el a jelölést, mert három olyan párt kérte, amelyeknek a programja a legközelebb áll a szívéhez. A jelölés elfogadásában valószínűleg a személyes ismeretség is szerepet játszhatott, hiszen Orbán Viktor az egyetemen a tanítványa volt.⁴⁶

1995. június 17-én Salamon László az Országgyűlés alelnöke elmondta, hogy a házbizottság megállapította, hogy Göncz Árpád és Mádl Ferenc köztársasági elnökjelöltsége törvényes.⁴⁷ A választás előtt a parlamenti pártok vezetőinek többsége valószínűnek tartotta, hogy a választás már az első fordulóban eldőlt. Erre minden esély meg is volt, hiszen a kormánykoalíció 277 mandátummal rendelkezett. Az első fordulóban a jelöltnek kétharmados többséget kell szereznie a győzelemhez, ami 258 szavazatot jelent. A koalíció 19 szavazattal többel rendelkezik, mint ami szükséges. Természetesen egyik választás előtt sem jelenthető ki teljes bizonyossággal, hogy a kormánykoalíció minden tagja egyfelé szavaz.

Vizsgáljuk meg, hogy mi a helyzet Mádl esélyeivel. Mádl Ferenc az MDF, a KDNP és a FIDESZ támogatását élvezzi, ez összesen 80 szavazatot jelent. Természetesen csakúgy, mint a kormánynál itt sem jelenthető ki teljes bizonyossággal, hogy a három párt összes képviselője Mádl Ferencre voksol. A kisgazdák 26 mandátumát kivehetjük a számításból, hiszen ők távol maradnak a szavazástól. Ennek oka, hogy ők a közvetlen elnökválasztás mellett foglalnak állást, így nem óhajtanak szavazni. Ezáltal a számok azt mutatják, hogy Göncz Árpád fog nyerni és nagy valószínűséggel már az első fordulóban. A III. Magyar Köztársaság második köztársasági elnökválasztását 1995. június 19-re írták ki. 349 képviselő vett részt a szavazáson és adta le a voksát. 335 érvényes és 14 érvénytelen szavazat született. Göncz Árpád 259 szavazatot kapott, míg Mádl Ferenc 76-ot.⁴⁸ A választás már az első fordulóban eredményes volt. Köszönhető ez annak, hogy Göncz Árpád a kétharmados többséghez szükséges 258 szavazatnál egylet többet kapott. Csakúgy, mint az első választás

⁴⁴KÉRI J. TIBOR: *Mádl Ferenc meghirdette programját*, Népszabadság 1995. június 16.

⁴⁵*Kerülné a fölösleges konfliktusokat*, Magyar Nemzet 1995. június 16.

⁴⁶Uo.

⁴⁷KÉRI J. TIBOR: *Hétfő: köztársasági elnököt választ az Országgyűlés*, Népszabadság 1995. június 17.

⁴⁸<http://www.parlament.hu/naplo35/096/0960007.htm> (1995-ös köztársasági elnökválasztás eredménye) Megtekintve: 2012-10-31 18:57

alkalmával most is Göncz Árpádot választotta az Országgyűlés a Magyar Köztársaság Elnökévé.

A választási eredmények mélyebb elemzése előtt szeretnék ismertetni néhány nyilatkozatot, amelyek közvetlen a választás után születtek. Göncz Árpád az ország lakosságát reprezentáló képviselők többségének bizalmát nem méltóságnak, hanem szolgálatnak tartja. A választás megerősítette abban, hogy munkáját öt évig az ország népének a javára végezte. Természetesen (ahogy ilyenkor illik) megköszönte Mádl Ferencnek, hogy vállalta a megmérettetést.⁴⁹ Mádl Ferenc azt mondta, hogy a választási eredmény nem lepte meg, az eredménynél azonban sokkal fontosabb az az üzenet, amelyet a három polgári párt és a közös jelölés hordoz.⁵⁰ Az ellenzék szerint is a papírforma érvényesült. Isépy Tamás a KDNP frakcióvezetője elmondta, hogy *„mindenki pontosan tudta azt, hogy az egyes frakciók a pártfegyelemhez igazodva szavaznak majd. A parlamenti matematika pedig könyörtelen. Isépy úgy vélte, hogy az ellenzéki pártok rátermett, a feladatra alkalmas elnökjelöltet állítottak, s reményét fejezi ki, hogy a későbbiekben is számíthatnak Mádl professzorra.”*⁵¹ Szájer József a FIDESZ frakcióvezetője a következőket mondta: *„Az a tény, hogy a polgári pártok közös elnökjelöltet állítottak, fontos esemény a magyar politikatörténetben. A mai nappal azonban lezárult a konszenzusos elnökválasztás időszaka. Emlékeztetett rá, hogy 1990-ben a parlament 95,2%-os többséggel választotta államfővé Göncz Árpádot. Ezzel szemben most az államfő jóval szerényebb többséget tudhat maga mögött, hiszen kétharmad plusz egy szavazattal erősítették meg hivatalában.”*⁵² Elmondható tehát, hogy a választáson nem született meglepetés. Göncz Árpád természetesen az örömét fejezte ki, azonban Mádl Ferencre és az őt támogató pártokra sem mondhatjuk, hogy csalódtak volna. Ahogy mindenki ők is tudták és várták ezt az eredményt. Fontos lépésnek tartják a magyar politikatörténetben, hogy a jobboldalnak sikerült konszenzusos jelöltet állítania, s ezzel egy demokratikusabb választást kiharcolnia.

A választás előtt a kormánykoalíció 277 mandátummal rendelkezett, Göncz Árpád viszont „csak” 259 szavazatot kapott. Nem tudjuk tehát, hogy 18 kormányképviselő nem jött el a szavazásra, vagy esetleg néhányuk érvénytelenül szavazott, hiszen a választáson 14 érvénytelen voks született. Az érvénytelen szavazatok többségét minden bizonnyal kormányzati képviselők adták le, mivel ellenzéki oldalon feltételezhetően 80 képviselőből 76 Mádl-ra voksolt. Ez azért lényeges, mert ha még két kormánypárti politikus nem jön el, vagy érvénytelenül szavaz, akkor nincs meg Göncz Árpádnak a kétharmados többsége és második fordulóra kerülne sor. A választás végkimenetelén minden bizonnyal nem változtatott volna, ha Göncz az első fordulóban nem kapja meg a kétharmados többséget. Az azonban nem mindegy, hogy egy kétharmados többséggel rendelkező koalíciónak sikerül-e az első fordulóban megválasztania a jelöltjét vagy sem. A szavazatszámokat vizsgálva jól látszik, hogy egy szorosabb választásról beszélünk, mint az előző. Az 1990-es választásnál Göncz Árpádnak 95,2%-os többsége volt, míg a jelen választásnál éppen, hogy megszerezte a kétharmadot. Ez legfőképp annak köszönhető, hogy az ellenzéknek sikerült egy ütőképes jelöltet állítani a kormány jelöltjével szemben, míg 1990-ben erre nem volt lehetőségük. Mint már az előzőekben említettem a kétharmados küszöb azt sugallja, hogy a kormány és az ellenzék megegyezzen a jelölt személyéről. Könnyű megállapítani, hogyha egynél több jelölt van (jelen esetben kettő), akkor nem beszélhetünk egyöntetű megállapodásról.

⁴⁹Újra Göncz Árpád a Köztársaság elnöke, Népszabadság 1995. június 20.

⁵⁰Újra Göncz Árpád az államfő, Magyar Hírlap 1995. június 20.

⁵¹Újra Göncz Árpád a Köztársaság elnöke, Népszabadság 1995. június 20.

⁵²Uo.

A jelen választásnál a parlament három táborra szakadt. Az egyik tábor a kormány (MSZP, SZDSZ), a másik az ellenzék (MDF, KDNP, FIDESZ), a harmadik tábor az FKGP, akik teljes mértékben kimaradtak ebből. A kormány 277, az ellenzék 80 mandátummal rendelkezik. A küzdelem tehát abszolút eldőltnek látszik. A kormánynak nem érdeke megegyezni az ellenzékkel egy közös jelöltállításról, hiszen egyedül, az ellenzék segítségével az elnöki székbe tudja juttatni a saját jelöltjét. A koalíció nem is gondolkodik sokat a jelölt személyén, hiszen Göncz Árpád már az előző ciklusában is a baloldal felé orientálódik, miért tenne most másképp. Az ellenzéknek viszont érdeke, hogy jelöltet állítson a kormány jelöltjével szemben. A jelöltállításához, azonban ötven képviselő aláírására van szükség, így az ellenzéknek össze kell fognia. Ez részben sikerül is, hiszen a négy ellenzéki pártból három meg tudott egyezni. Tudták ők is, hogy még így sincs esélyük legyőzni a kormány jelöltjét, de ennek, hogy sikerült egy közös jelöltet állítaniuk mindenképp pozitív visszhangja van. A választás során nem jött létre megegyezés a kormány és ellenzék között, azonban politikatörténeti szempontból mindenképp fontos választásról beszélünk, hiszen először alakult ki demokratikus verseny a köztársasági elnöki posztért. Szájer József gondolataival élve az 1995-ös választással lezárult a konszenzusos elnökválasztás időszaka, s ez mindenképpen a jobboldal érdeme.

3.3 2000-es választás

2000-ben Göncz Árpád második ciklusa is lejárt, s mivel az Alkotmány szerint a köztársasági elnök csak egyszer választható újra, így biztos volt, hogy az országnak új elnöke lesz. A köztársasági elnök személyét minden választás során nagymértékben befolyásolja az éppen kormányon lévő párt, s ez alól a jelen választás sem kivétel. Szavazatokat tekintve az 1998-as választásokat az MSZP nyerte, azonban a második forduló előtt kiscgazda politikusok léptek vissza, FIDESZ és MDF jelöltek javára. Az összefogásnak köszönhetően a FIDESZ szerezte meg a mandátumok többségét, s az MDF-el és a kiscgazdákkal közösen kormányt alakított. A koalíciónak összesen 213 mandátuma keletkezett. Továbbá még három párt jutott be a parlamentbe az MSZP (134 mandátum), az SZDSZ (24 mandátum), és a MIÉP (14 mandátum).⁵³ Miután a kiscgazda politikusok visszaléptek a FIDESZ javára, a két párt koalíciós megállapodást kötött egymással. A magyar politikai életben ez az első, s eddig egyetlen olyan megállapodás két párt között, amely konkrétan a köztársasági elnök személyére vonatkozott. A koalíciós megállapodásba a következő került: *„Az együttműködő felek egységre jutottak abban, hogy a következő köztársasági elnökválasztáson közös elnökjelöltet indítanak. A jelölt kiválasztásában a Független Kiscgazda-, Földmunkás- és Polgári pártnak javaslattevési, a Fidesz- Magyar Polgári pártnak egyetértési joga van.”*⁵⁴ Torgyán a következőképp értelmezi a megállapodást: *„A Független Kiscgazdapárt vezetője világosan látta, hogy miniszterelnököt nem adhat az országnak, ezért természetesnek látszott tehát, hogy mi adjuk az országnak a köztársasági elnököt.”*⁵⁵ A megállapodás értelmében, 2000-ben, a kiscgazdák Torgyán Józsefet jelölték a köztársasági elnöki posztra, ő ezt nem fogadta el, s végül Orbán Viktorhoz hasonlóan Mádl Ferencet támogatta. Torgyán meghátulásának talán egyedüli hihető oka a meg nem választás szégyenétől való félelem, bár ő ezt erősen cáfolja. Torgyánnak pedig valós félelmei lehettek, hiszen nemcsak a FIDESZ, de nagy valószínűséggel a saját pártján belül se szavazott volna mindenki rá, sőt az is előfor-

⁵³Országgyűlési választások Magyarországon 1998.

http://www.valasztas.hu/hu/onkval2010/51/51_0.html Megtekintve: 2012-11-01 18:28

⁵⁴DEBRECZENI JÓZSEF (2002): *Orbán Viktor*. Budapest: Osiris Kiadó. 362. o.

⁵⁵Uo.

dulhatott volna, hogy szégyellni valóan kevés voks gyűlik össze.⁵⁶ Köszönhető ez annak, hogy Torgyán József a rendszerváltás utáni politikai élet egykor legvitatottabb figurája. Torgyán nemcsak, hogy nem vállalta el a jelölést, hanem hajlandó volt egy olyan embert támogatni, aki egyértelműen nem az ő embere. Torgyán Németh Jánost, az Alkotmánybíróság elnökét javasolná a poszt betöltésére, azonban huzavona nélkül belemegy Mádl Ferenc jelölésébe. Ha lehet ilyet mondani, akkor Mádl Ferenc inkább Orbán Viktor embere, hiszen az egykori tanára is volt. Érthető, hogy Torgyán nem vállalta a jelölést, az viszont kérdéses, hogy miért ejtette saját jelöltjét, s helyette az Antall-kormány egykori miniszterét prezentálta saját jelöltjeként.

Az 1990-es választásnál említettem, hogy Göncz Árpád Antall József „közbenjárásával” került a köztudatba, mint lehetséges elnökjelölt. Mádl Ferenc hasonló körülmények között került előtérbe, hiszen részben Orbán Viktor kérésére vállalta el a jelölést már 1995-ben is. Orbán 1998-ban a hivatalba lépése után még azt mondta Mádl Ferencnek, hogy nincs abban a helyzetben, hogy megígérhesse neki a majdani elnökjelölést. Mádl, aki tisztában van az adott politikai helyzettel nem is számít a jelölésre. 2000 elején, azonban egy beszélgetésük alkalmával, Orbán azt mondta, hogy ő tudja ki lehet a Magyar Köztársaság elnöke. Ekkor Mádl nem is sejtette, hogy a kormányfő esetleg rá gondol. 2000 áprilisában Mádl a közélettől való visszavonulásra készül. A FIDESZ azonban gyorsan lép. Kövér László megy el hozzá az egyetemre és felajánlja neki az államelnöki posztot. Mádl azonban nem vállalja ezt a nehéz szerepet, ő már csak a tudománnyal szeretne foglalkozni. Kövér tehát eredménytelenül távozott, azonban alighogy elment már csörgött is Mádl telefonja, Orbán Viktor hívta. Orbán szintén elment az egyetemre, ahol elmondta, hogy tisztában van a professzor álláspontjával, mégis arra kéri, vizsgálja ezt fölül. Számtalan érvet hoz fel: történelmi, bel- és külpolitikai, morális érveket. A kormányfő szerint mindennél fontosabb most Torgyán József kikapcsolása és az, hogy a koalíció a legmegfelelőbb és legméltóbb embert tudja kiállítani. Továbbá az EU csatlakozás szempontjából sem lehet ideálisabb megoldást találni. Orbán azt mondja most, hogy Torgyán visszautasította a kiszagdzák jelölését, az ő térfelükön van a labda. Tehát ez egy olyan lehetőség, amit mindenképp ki kell használni és sürgősen át kell venni a kezdeményezést. Nincs más jelölt, nem is tud és nem is akar a párt más jelöltet keresni. Mádl, Orbán érvelésének nem tudott ellenállni. Nem tud mást mondani, mint azt, hogy elvállalja a jelölést.⁵⁷

Teljesen világos, hogy hiába volt a kiszagdzák kezében a jelölés lehetősége, ténylegesen a FIDESZ, s ezen belül is Orbán Viktor akarata érvényesült. A következőkben megvizsgálom a parlamenti pártok véleményét a jelölttel kapcsolatban. Torgyán József Mádl jelölését bölcs és körültekintő döntésnek nevezte, ami szerinte példamutató lehet a jövő politikai generációja előtt is. A kiszagda elnök szerint a jelölt nemzeti elkötelezettségét nem lehet megkérdőjelezni, nyelvtudása és diplomáciai tapasztalata pedig segítheti az ország európai integrációját.⁵⁸ Turi-Kovács Béla, az FKGP frakcióvezetője elmondta, hogy 1995-ben nem a jelölt személyével volt a probléma, de akkor a párt a közvetlen elnökválasztás bevezetésére koncentrált a figyelmét, s ezért nem támogatták Mádl Ferencet. A politikus azonban hangsúlyozta, hogy mindenképpen alkalmasnak találják őt a tisztségre. Dávid Ibolya, az MDF elnöke is örömmel fogadta Mádl jelölését, és bízik abban, hogy az ellenzék is támogatni fogja. Kovács László, az MSZP frakcióvezetője lát esélyt arra, hogy Mádl fel tud emelkedni a pártok közötti ellentéteken, hiszen nem kötődik egyik párthoz sem és nem

⁵⁶Uo.

⁵⁷DEBRECZENI JÓZSEF (2002): *Orbán Viktor*. Budapest: Osiris Kiadó. 468. o.

⁵⁸BEDNÁRIK IMRE – CSUHAJ ILDIKÓ – KÉRI J. TIBOR – LENCSES KÁROLY: *Mádl Ferencet jelölték államfőnek*, Népszabadság, 2000. május 4.

vett részt az előző évek politikai csatározásaiban. Elképzelhetőnek tartja Mádl támogatását, azonban nehezményezi, hogy a jelölés előtt nem történt pártközi egyeztetés. Magyar Bálint, az SZDSZ elnöke szintén bizakodva fogadta a jelölést és azt szeretnék, ha a köztársasági elnök megválasztása a kormányokon túlmutató konszenzussal történne. A MIÉP az antelli külpolitika folytatódását látja Mádl Ferencben, ezért nem támogatja az Országgyűlésben államfővé választását.⁵⁹ A nyilatkozatokból egyértelműen kiderül, hogy a MIÉP-en kívül mindegyik párt pozitívan fogadta a jelöltet.

Mádl Ferenc úgy nyilatkozott, hogy elnökké történő megválasztása esetén arra fog törekedni, hogy növelje Magyarország nemzetközi tekintélyét, itthon pedig a politikai béke erősödését kívánja elérni. Elmondta továbbá, hogy csak nagyon hosszas belső vívódás után vállalta a köztársasági elnöki jelölést. Hangsúlyozta azt is, hogy a pártok felett áll, és az egész nemzetet képviseli. Minden olyan erőfeszítést támogat, amely az ország felemelkedését szolgálja.⁶⁰ Az 1995-ös nyilatkozataihoz hasonlóan a megfontoltság és az eltökéltség érződik a beszédeiben. Minden erejével azon van, hogy az ellenzék bizalmát elnyerje, mert úgy véli, hogy minden parlamenti párt támogatásával, tehát konszenzussal kellene köztársasági elnököt választani.

A választások előtt Mádl azon törekvései, hogy minél szélesebb konszenzussal válasznak meg, beérni látszódtak. A hat parlamenti párt közül, a kormányon lévő három párt egyértelműen mögötte áll. Az MSZP részéről Kovács László azt mondta, hogy „*Mádl Ferenc nem méltatlan és nem alkalmatlan az államfői posztra, ezért nem javasolják a szocialista képviselőcsoportnak, hogy ellenjelöltet állítson.*”⁶¹ Magyar Bálint SZDSZ elnök szerint az államfőnek arra kell törekednie, hogy egyenlő távolságra álljon a pártoktól és egyenlő közelségben legyen a demokratikus intézményekhez. Valószínűnek tűnt, hogy a MIÉP kivételével minden párt támogatni fogja Mádl jelölését. Azonban az MSZP és az SZDSZ köreiben is vita alakult ki a jelöltállítás kapcsolatban. Az MSZP-n belül Suchman Tamás fogalmazta meg, hogy pártjának ki kellene használni az alternatív politikálás nyújtotta lehetőségeket. Ezzel egy önálló jelölt állítására célzott. Az SZDSZ-en belül Bauer Tamás mondta el, hogy szerinte Mádl nem önálló politikus, mert Orbán Viktor legszűkebb köréhez tartozik. Továbbá szerinte Mádl Ferenc kizárólag az FKGP és a FIDESZ jelöltje, s a többi pártot nem vonták be az egyeztetésbe.⁶²

A pártelnökök nyilatkozataiból úgy tűnt, hogy a hat parlamenti pártból öt minden bizonnyal támogatni fogja Mádl Ferenc jelölését. Annak köszönhetően, hogy a választás titkos nem tudjuk, hogy minden politikus igazodik-e a pártja álláspontjához, s mivel két párton belül is kétségek merültek fel az elnök személyével kapcsolatban, nagy esély van arra, hogy az adott pártokon belül nem alakul ki egységes vélemény.

Az Országgyűlés elnöke 2000. június 5-re írta ki a köztársasági elnökválasztást. Mádl Ferenc sikeresen összegyűjtötte a jelöléshez szükséges 50 képviselő aláírását, más jelölés viszont nem érkezett. A szavazáson 363 képviselő adta le a voksát. Mádl Ferenc személyére leadott „igen” szavazatok száma 251, a „nem” szavazatok száma 105, s 7 érvénytelen szavazat született.⁶³ Kijelenthető, hogy az első forduló érvényes volt ugyan, de eredménytelen,

⁵⁹Uo.

⁶⁰Uo.

⁶¹PÁSZTOR ZOLTÁN: *Mádl Ferencnek biztosan nem lesz riválisa*, Magyar Nemzet, 2000. május 5.

⁶²*Államfőválasztás: Ellenzéki vita*, Magyar Nemzet, 2000. május 11.

⁶³http://www.mkogy.hu/internet/plsql/ogy_naplo.naplo_fadat_aktus?p_ckl=36&p_uln=145&p_felsz=2&p_felszig=6&p_aktus=3 (2000-es köztársasági elnökválasztás I. forduló) Megtekintve: 2012-10-31 20:30

ugyanis Mádl Ferencnek 7 szavazat hiányzott a megválasztáshoz. Második forduló kiírására volt szükség.

A szavazás előtt új ajánlás nem született, így továbbra is Mádl Ferenc az egyetlen jelölt. A második szavazáson 355 képviselő adta le a voksát, ebből 341 érvényes szavazat született és 14 érvénytelen. Mádl Ferenc személyére leadott igen szavazatok száma 238, a nem szavazatok száma 103.⁶⁴ A második szavazás is eredménytelen volt, így következhetett a harmadik forduló.

A harmadik szavazás alapján megválasztott köztársasági elnök az, aki a szavazatok többségét megszerzi. Ebben a fordulóban már nincs új ajánlási eljárás, Mádl Ferenc az egyetlen jelölt. A harmadik fordulóban 351 képviselő adta le a szavazatát. Ezek megoszlása a következő: 339 érvényes és 12 érvénytelen szavazat született. Ebből Mádl Ferenc személyére leadott igen szavazatok száma 243, a nem szavazatok száma 96. Az alkotmány 29/A. §-ának (1) bekezdése alapján az Országgyűlés 2000. augusztus 4-ei hatállyal Mádl Ferencet köztársasági elnökké választotta.⁶⁵

Jól látható, hogy a szavazásokon egyre kevesebb képviselő vett részt. Mádl Ferenc voksai is változtak, hiszen az első fordulóban 251, a másodikban 238, a harmadikban pedig 243 szavazatot kapott. Nem tudhatjuk, hogy mi az oka annak, hogy egyre kevesebb képviselő vett részt a szavazáson. Érdekes megfigyelni, hogy a szavazások során Mádl Ferenc személyére leadott „nem” szavazatok száma is csökken. Mivel a szavazás titkos nem tudjuk megállapítani, hogy mely képviselők szavaztak igennel, nemmel és érvénytelenül. Biztosnak tűnik, hogy a MIÉP 14 képviselője nemmel szavazott, hiszen ők a választás előtt is hangoztatták, hogy nem támogatják Mádl Ferencet.

Annak alapján, hogy a választáshoz három forduló szükségeltetett, nem beszélhetünk konszenzusos megállapodásról. Mádl Ferencnek ugyanis egyik alkalommal sem sikerült megszereznie a kétharmados többséget, holott elviekben a hat parlamenti párt közül öt mögötte állt, ami 371 szavazatot jelentett volna. Mádl viszont egyik szavazás során sem közelítette meg ezt a számot. Már az első eredménytelen forduló után egymást vádolták a pártok. Torgyán azt nyilatkozta, hogy az MSZP nem támogatta a jelöltet, így miattuk vált eredménytelenné a választás. Kovács László és Kuncze Gábor pedig az FKGP-t okolja, miszerint a kisközös frakció nem támogatta a jelöltet. Szájer József szerint az MSZP és az SZDSZ politikusaik nyilatkozatai nem estek egybe a tényleges szavazatukkal.⁶⁶ Tehát egyfajta „adok-kapok” alakult ki a parlamenten belül, kormány és ellenzék között. Az első fordulóban Mádl 251 voksot kapott. Torgyán szerint az MSZP nem támogatta a jelöltet. A kormánykoalíciónak és az SZDSZ-nek összesen 237 mandátuma van, tehát szocialista szavazatok nélkül Mádl nem kaphatott volna ennyi voksot. Az tehát biztos, hogy az MSZP frakción belül szavaztak Mádl-re, azt viszont nem tudjuk, hogy pontosan mennyien. A négy pártnak összesen 371 mandátuma volt, ha az SZDSZ és az FKGP mandátumait kivonjuk ebből, akkor 299 szavazatot kapunk. Tehát a kisközös és az SZDSZ szavazatai nélkül összegyűlhetett 251 szavazat, az MSZP szavazatai nélkül viszont nem. Ezzel nem azt mondom, hogy az FKGP nem támogatta Mádlt, csak azt, hogy Torgyán Józsefnek nincs igaza

⁶⁴http://www.mkogy.hu/internet/plsql/ogy_naplo.naplo_fadat_aktus?p_ckl=36&p_uls=146&p_felsz=1&p_felszig=2&p_aktus=2 (2000-es köztársasági elnökválasztás II. forduló) Megtekintve: 2012-10-31 20:35

⁶⁵http://www.mkogy.hu/internet/plsql/ogy_naplo.naplo_fadat_aktus?p_ckl=36&p_uls=146&p_felsz=3&p_felszig=8&p_aktus=3 (2000-es köztársasági elnökválasztás III. forduló) Megtekintve: 2012-10-31 20:38

⁶⁶*Mádl nem kapott elég voksot*, Népszabadság, 2000. június 6.

abban, hogy az MSZP nem támogatta a jelöltet. Az ellenzék minden bizonnyal két részre szakadt, s így alakulhatott ki a szavazás végeredménye.

Ez a vita Mádl Ferencre is rossz hatással volt, megválasztása utáni beszédében mégis pozitívan nyilatkozott. A következőket mondta: „... Közel kétharmadnyi támogatás, különösen az első napon, mégis meghatározóan biztató. Hitet ad, hogy többségben vannak azok, többségben vagyunk, akik az együttműködést keressük. Többség: a többség adott szava - a többség adott szava. Ez talán a lényeg. Emellett természetesen az, hogy az Országgyűlés a következő öt évre az alkotmányunk törvényes rendje szerint megválasztotta Magyarország köztársasági elnökét. Áldassék mindazok belátása, bölcsessége, akik a békét és az összefogást a nemzet egységének természetes igényeként készek voltak támogatni. ...”⁶⁷

Előzetes nyilatkozatok alapján volt rá esély, hogy széles konszenzus alakul ki a kormány és az ellenzék között, hiszen az ellenzéki pártelnökök (MIÉP kivételével) támogatásukról biztosították Mádl Ferencet. Azonban az ellenzéki pártokon belül viták alakultak ki a jelölt személye kapcsán, s ez a leadott szavazatokban is meglátszik. Kijelenthetjük tehát, hogy az előző választáshoz hasonlóan most sem alakult ki teljes egyetértés a kormány és az ellenzék között.

3.4 2005-ös választás

2005-ben Mádl Ferenc mandátuma lejárt, így új köztársasági elnöki választások kiírása szükségeltetett. A parlamenti erőviszonyok a 2002-es országgyűlési választások során jelentősen átalakultak. A kormányzati többséget az előző ciklus ellenzéke az MSZP szerezte meg az SZDSZ-el koalícióban. Ők összesen 208 mandátummal rendelkeztek. Az ellenzéki oldalon a FIDESZ-MDF választási szövetségnek 188 mandátuma keletkezett.⁶⁸ Összesen tehát négy párt jutott be a parlamentbe, amelyek közül kettő a kormányon, kettő pedig az ellenzéki oldalon állt.

Az előző választásokkal ellentétben, ahol legfeljebb 3-4 személy fordult elő, mint lehetséges elnökjelölt, a jelen választás alkalmával körülbelül egy tucat névvel találkozhatunk. Elsőként Szili Katalin neve merült fel. 2004 augusztusában miután kiszállt a szocialisták pártelnöki posztjáért folyó versenyből, döntötte el, hogy megpályázza az államfői posztot. Miközben Gyurcsány Ferenc a kormány megszervezésével, Hiller István pedig a pártelnökké választásával foglalkozott, Szili elkezdett „alulról” építkezni. A pártban senki sem foglalkozott ezzel a kérdéssel, hiszen úgy volt, hogy Gönczöl Katalin lesz az MSZP és az SZDSZ közös jelöltje, ő azonban bejelentette, hogy nem akar államfő lenni. Ez idő alatt pedig a helyi szervezetek elkezdtek Szili Katalint jelölni.⁶⁹ Az MSZP Szilin kívül Glatz Ferencet, Bárándy Pétert és Horn Gyulát nevezte meg lehetséges jelöltként. Az MSZP kongresszusa végül Szili Katalint szavazta meg, így ő lett az MSZP hivatalos jelöltje. A szocialisták jelölési procedúrájával azonban egy komoly probléma volt, nemhogy az ellenzékkel, de még a koalíciós partnerrel sem kívántak együttműködni. Az SZDSZ ugyanis már jó előre jelezte, hogy Szili Katalin nem elfogadható jelölt számukra, így nem fogják támogatni. Az MSZP tagsága és vezetése egy olyan döntést hozott, amely azt feltételezné, hogy

⁶⁷Mádl Ferenc felszólalása, Országgyűlési Napló, 2000. 06. 06.

http://www.mkogy.hu/internet/plsql/ogy_naplo.naplo_fadat_aktus?p_ckl=36&p_uls=146&p_felsz=3&p_felszig=8&p_aktus=3 Megtekintve: 2012-10-31 20:38

⁶⁸2002. évi országgyűlési képviselő választás 2. fordulója

http://www.valasztas.hu/parval2002/so02/ered_ind.htm Megtekintve: 2012-11-04 18:40

⁶⁹CSUHAJ ILDIKÓ – NAGY SZILVIA: *Ma választanak, de még nem lesz elnök*, Népszabadság, 2005.

június 6.

abszolút parlamenti többséggel rendelkeznek. Ez a feltevés azonban téves, hiszen az MSZP nem rendelkezik annyi mandátummal, hogy Szili Katalint a köztársasági elnöki székbe jutassák más párt vagy pártok támogatása nélkül. Az SZDSZ először Gombár Csaba, politológus nevét említi, de hajlandók lennének az MSZP-vel közös jelöltet indítani. Az SZDSZ-nek viszont az a kikötése, hogy a jelölt ne legyen pártpolitikus, Szili Katalint is ezért nem tartják alkalmasnak a poszt betöltésére.

A FIDESZ Mádl Ferencet szeretné jelölni, ő azonban csak abban az esetben vállalná el újra a pozíció betöltését, ha mind a négy párt támogatná. A teljes konszenzusra viszont nincs esély, hiszen az MSZP kitart Szili Katalin jelölése mellett. A FIDESZ szimpátiaszavazást indít, hogy megtudják kinek a legnagyobb a támogatottsága az állampolgárok körében. A listán a következő öt név található: Mádl Ferenc, Sólyom László, Szili Katalin, Glatz Ferenc és Gombár Csaba.⁷⁰ Ebből két személy Szili és Glatz az MSZP listáján is megtalálható, azonban fontos a sorrend, miszerint a FIDESZ kiket támogat elsősorban. Mádl Ferenc nevét láthatjuk az első helyen, sőt a szimpátiaszavazást is ő nyeri Sólyom Lászlót megelőzve. A FIDESZ politikusok, úgy vélik, hogy ez egyfajta köszönetnyilvánítás Mádl Ferenc felé, az elmúlt öt év munkájáért.⁷¹ A FIDESZ tehát Sólyom Lászlót jelöli az elnöki posztra, akit az MDF is alkalmasnak tart.

Sólyom az MDF képviselőjében részt vett az Ellenzéki Kerekasztal ülésein. 1990-1998-ig az Alkotmánybíróság elnöke. Először a Védegylet nevű környezetvédő szervezet javasolta köztársasági elnöknek. A szervezet 2005 februárjában 110 ismert személyiséggel íratatta alá a javaslatát. Sólyom László alapítása óta tagja a Védegyletnek, s több bal – és jobboldali elkötelezettségű személyiség is támogatta őt a javaslat aláírásával.⁷² Orbán Viktor szerint Sólyom a civilek jelöltje, míg ellenfele Szili egy párté. Sólyom tehát pártok felett álló személyiség.⁷³ A FIDESZ három okot sorolt fel, amiért Sólyom Lászlót választották. Ezek a következők: meghallották a Védegylet szavát, Mádl mögött a második lett a szimpátiaszavazáson, s végül a FIDESZ akarata is ez volt. Ennek a három indoknak van egy kis szépséghibája, hiszen elsődlegesen Mádl Ferencet szerették volna jelölni. A FIDESZ azt is elmondta, hogy az ideális államfőnek, milyen elvárásoknak kell megfelelnie, s úgy vélik, Sólyom László maximálisan megfelel ezeknek. A párt szerint az államfőnek a nemzeti egység megtestesítőjének kell lennie, vagyis pártok és pártérdekek fölött állónak. Továbbá fontos, hogy köztisztviselőként álló közéleti személyiség legyen és saját szakterületén jelentős életművel rendelkezzen. Elengedhetetlen továbbá a nemzetközi tekintély és a kommunikációs készség.⁷⁴

Közös álláspont nem született a jelölttel kapcsolatban. Az MSZP Szili Katalint jelöli, a FIDESZ-MDF választási szövetség Sólyom Lászlót, az SZDSZ pedig egyik jelöltet sem támogatja. Szili Katalint azért nem mert pártpolitikus, Sólyom Lászlót pedig azért, mert nem akar még jobban konfrontálódni a koalíciós partnerével. A választás előtt elképzelhetetlennek tűnik, hogy valakit kétharmados többséggel megválasszanak, hiszen az MSZP és a FIDESZ is felszólította tagjait, annak érdekében, hogy ne legyen átszavazás. A jelszó tehát: mindenki szavazzon a saját jelöltjére. Az MSZP 178 mandátummal rendelkezik, a FIDESZ-MDF pedig 188 mandátummal. A kétharmados többséghez szükséges 258 szava-

⁷⁰CSUHAJ ILDIKÓ: *Fidesz-lista: Mádl, Sólyom, Szili, Glatz, Gombár*, Népszabadság, 2005. április 16.

⁷¹*Mádl Ferenc nem ismételné*, Magyar Nemzet, 2005. április 26.

⁷²*Sólyom elfogadta a Fidesz elnöki jelölését*, <http://www.origo.hu/itthon/20050527solyom.html>
Megtekintve: 2012-11-04 18:19

⁷³CSUHAJ ILDIKÓ: *Államfőjelöltek: Sólyom és Szili*, Népszabadság, 2005. május 28.

⁷⁴CSUHAJ ILDIKÓ: *Fidesz-lista: Mádl, Sólyom, Szili, Glatz, Gombár*, Népszabadság, 2005. április 16.

zattól tehát mindkét fél messze van, így valószínűsíthetően a harmadik fordulóban dől el a köztársasági elnök személye.

Az Országgyűlés elnöke a köztársasági elnökválasztást 2005. február 6-ra tűzte ki. Ahogy azt előzetesen várni lehetett Szili Katalin és Sólyom László gyűjtötte össze a jelöléshez szükséges 50 parlamenti képviselő aláírását. A szavazólapok felvételét 221 képviselő igazolta aláírásával, azonban 20 képviselő vissza is adta a szavazólapokat, így ők nem szavaztak. Az urnába végül 199 képviselő dobta be a szavazólapját, ebből 196 érvényes és 3 érvénytelen szavazat született. Szili Katalin 183, míg Sólyom László 13 szavazatot kapott. A szavazás tehát érvényes, de eredménytelen volt.⁷⁵ A 20 szavazó, akik átvették ugyan a szavazólapot, de nem szavaztak SZDSZ képviselők voltak, akik ígéretükhöz hűen nem adták le voksukat egyik jelöltre sem. A FIDESZ pedig nem is vett részt a szavazáson, mert meg akarták tudni, hogy vannak-e átszavazók. A FIDESZ-nél úgy kalkulálnak, hogy 178 szocialista voks, egy SZDSZ-s és egy független szavazat tartalmazta Szili nevét. Honnan van viszont a másik 3 szavazat? A FIDESZ úgy véli, hogy volt MDF, vagy jelenlegi MDF tagok szavaztak Szilire.⁷⁶ (2004-ben az MDF-en belül pártszakadás történt) Az MSZP véleménye szerint a köztársasági elnökválasztásokhoz méltatlan volt a FIDESZ akciója. Az eredménytelen első forduló után második fordulót kell tartani, ahol szintén kétharmadot kell szerezni a jelöltnek.

A második szavazáson 385 képviselő vette fel a szavazólapot, de 19 vissza is adta, így ők nem szavaztak. A szavazóurnába 365 képviselő dobta be a szavazólapját, s ebből 363 érvényes és 2 érvénytelen szavazat született. Szili Katalin 178, míg Sólyom László 185 szavazatot kapott. A második szavazás is érvényes volt, azonban az előzőhöz hasonlóan eredménytelen.⁷⁷ Az SZDSZ képviselők az előző fordulóhoz hasonlóan felvették ugyan a szavazólapjukat, de vissza is adták azt. Szili Katalinra valószínűleg az összes szocialista képviselő leadta a voksát, míg Sólyom László a FIDESZ-MDF koalíció és a volt MDF tagok támogatását élvezte. Annak köszönhetően, hogy a második forduló is eredménytelen volt, harmadikat kellett tartani, ahol már az abszolút többség is elegendő. Ha abból indulunk ki, hogy egyik félnél sem lesznek átszavazók, akkor Sólyom László fogja nyerni a szavazást, hiszen az ellenzéknek több képviselője van, mint a kormánynak, ha az SZDSZ nem szavaz. Szili Katalinnak az átszavazáson kívül egyetlen esélye volt, ha az SZDSZ képviselők mégis meggondolják magukat és őt támogatják.

A harmadik fordulóban 386 képviselő vette fel a szavazólapot. 17 képviselő felvette a szavazólapot, de ők kitöltetlenül vissza is adták, így nem szavaztak. Az urnába 368 képviselő dobta be a szavazólapot, s ebből 367 érvényes, míg 1 érvénytelen szavazat született. Szili Katalinra leadott szavazatok száma 182, Sólyom László személyére pedig 185 szavazat született. Az alkotmány 29/A. § (1) bekezdése alapján az Országgyűlés 2005. augusztus 5-i hatállyal Sólyom Lászlót választotta a Magyar Köztársaság elnökének.⁷⁸ Sólyom a következőket mondta megválasztása utáni beszédében: „... *Immár alkot-*

⁷⁵http://www.mkogy.hu/internet/plsql/ogy_naplo.naplo_fadat_aktus?p_ckl=37&p_uln=233&p_felsz=53&p_felszig=94&p_aktus=21 (2005-ös köztársasági elnökválasztás I. forduló) Megtekintve: 2012-11-04 18:26

⁷⁶Fidesz: távolról tisztább? Népszabadság, 2005. június 7.

⁷⁷http://www.mkogy.hu/internet/plsql/ogy_naplo.naplo_fadat_aktus?p_ckl=37&p_uln=234&p_felsz=37&p_felszig=37&p_aktus=8 (2005-ös köztársasági elnökválasztás II. forduló) Megtekintve: 2012-11-04 18:27

⁷⁸http://www.mkogy.hu/internet/plsql/ogy_naplo.naplo_fadat_aktus?p_ckl=37&p_uln=234&p_felsz=57&p_felszig=57&p_aktus=13 (2005-ös köztársasági elnökválasztás III. forduló) Megtekintve: 2012-11-04 18:28

mányos kötelességem a nemzet egységét képviselni, és benne a nemzet választott képviselőinek az egységét is kifejezni. Megkönnyíti ezt a feladatomat, hogy pártokon kívül álló jelöltként választott meg az Országgyűlés. Egy civil szervezet, a Védegylet ajánlott az összes képviselő figyelmébe és mindegyik parlamenti párt figyelmébe, és ezt támogatta 110, majd még egyszer annyi közéleti személyiség, akik a magyar szellemi és politikai élet legkülönbözőbb, egymástól nagyon messze álló irányait képviselték, és mégis összefogtak. ...”⁷⁹

A III. Magyar Köztársaság negyedik köztársasági elnöki választása hozta eddig a legkielevezettebb és leginkább vitatottabb versenyt. Rengeteg konfliktus élesedett ki pártokon belül és pártok között egyaránt a jelölt személyével kapcsolatban. A legtöbb személy is a 2005-ös választás alkalmával került előtérbe, mint lehetséges jelölt. Továbbá az is rendkívül érdekessé tette a választást, hogy most először fordult elő, hogy nem egy párt vagy pártpolitikus jelöltje lett a „befutó”. A parlament abszolút két táborra szakadt a jelölt személyével kapcsolatban, így konszenzusról az előző két választáshoz hasonlóan most sem beszélhetünk, sőt az eddigi választások során most volt a legnagyobb megosztottság a parlamenten belül. Ráadásul a parlamenti ellenzék által támogatott jelölt lett a köztársasági elnök. A választás pozitívuma, hogy egy civil szervezet jelöltje lett a köztársasági elnök.

3.5 2010-es választás

2010. speciális év volt abból a szempontból, hogy országgyűlési és köztársasági elnökválasztást is tartottak. Az országgyűlési választásokat 2010 tavaszán rendezték, így az új parlament választhatott államfőt. A FIDESZ-KDNP szerezte meg a kormányzati többséget, s rajtuk kívül még három párt jutott be a parlamentbe az MSZP, a Jobbik és az LMP. A kormánykoalíció 263, az MSZP 59, a Jobbik 47, az LMP pedig 16 mandátumot szerzett.⁸⁰ A FIDESZ-KDNP kétharmados többséget szerzett a parlamenten belül és ez a többség elég ahhoz, hogy a saját jelöltjét az elnöki székbe juttassa más párt vagy pártok támogatása nélkül.

A FIDESZ öt évvel ezelőtt szimpátiaszavazást írt ki annak érdekében, hogy megtudja ki a legnépszerűbb a választópolgárok körében. Később a szimpátiaszavazásnak megfelelően állítottak jelöltet is. A jelen választás során, azonban elképzelhetetlennek tartanak egy újabb szimpátiaszavazást, mert nagy esély lenne rá, hogy azt Sólyom László nyeri meg. Joggal merül fel a kérdés, hogy az miért baj, hiszen öt évvel ezelőtt pont a FIDESZ jelölte Sólyomot. A FIDESZ-nél ekkor már az alkotmánymódosításon gondolkodtak és az alkotmányosan aggályos lépéseket Sólyomnál nehezebben lehetne átvinni, mint utódjával.⁸¹ Tegyük hozzá, hogy Sólyom László korábban az Alkotmánybíróság elnöke volt, így nála mindenképpen az alkotmányosság áll az első helyen. A FIDESZ-nek tehát egy olyan jelöltre volt szüksége, aki nem kordlátja, hanem támogatója az alkotmányozási törekvéseknek.

A FIDESZ, vagyis jobban mondva Orbán Viktor, Schmitt Pált „szemelte” ki, mint lehetséges elnökjelöltet. Schmitt Pál a brüsszeli képviselőseget és az EU-s parlamenti tisztségét feladva jött haza Orbán Viktor kérésére még 2010 tavaszán. Schmitt megkapta az Országgyűlés elnöki címét, azonban a megválasztása előtt még áprilisban elterjedt, hogy a pártelnök valójában a legmagasabb közjogi méltóság betöltésére szemelte ki. Az Ország-

⁷⁹Sólyom László *felszólalása*, Országgyűlési Napló, 2005.06.07.

http://www.parlament.hu/internet/plsql/ogy_naplo.naplo_fadat_aktus?p_ckl=37&p_uls=234&p_felsz=58&p_felszig=63&p_aktus=14 Megtekintve: 2012-11-04 18:31

⁸⁰2010. évi Országgyűlési Képviselő Választás,

http://www.valasztas.hu/hu/parval2010/354/354_0_index.html Megtekintve: 2012-11-05

⁸¹TÓTH ÁKOS: *Elnöki keringők*, Népszabadság, 2010. június 12-13.

gyűlés elnöksége tehát csak egy rövid kitérő lehet számára.⁸² A jelölt személyéről való döntés Orbán személyes nyomásának köszönhető, hiszen a párton belül a döntést hosszas viták előzték meg. A Népszabadság állítása szerint Kövér László kardoskodott a legtovább Schmitt ellen. Kövér szerint Schmitt „túl kevés” az államfői poszt betöltésére, másrészt pedig „túl sok” is abban az értelemben, hogy a múltjában esetleg vannak megkérdőjelezhető momentumok.⁸³

Az ellenzéki pártok élesen bírálták Schmitt Pált. Mirkóczki Ádám, a Jobbik szóvivője aggályosnak tartja, hogy Schmitt államfőként nem akar ellensúlyt képezni. Az államfőnek a nemzet egységét kell megjelenítenie, egy pártembertől viszont nehezen várható el, hogy függetlenítse magát a FIDESZ akaratától. Mesterházy Attila, az MSZP frakcióvezetője szerint az látszik bebizonyosodni, hogy a miniszterelnök államfőjelöltje nem kellően szuverén személyiség és nem lesz képes ellenállni Orbán Viktor akaratának. Schiffer András, az LMP frakcióvezetője szerint minden olyan országban, ahol nem prezidenciális rendszer van, a köztársasági elnök rendeltetése, hogy a kormányzattal szemben a fékek és az ellensúlyok rendszerét alkalmazza. Természetesen ebbe beletartozik a pártoktól való kellő távolságtartás is.⁸⁴

A FIDESZEN kívül még az MSZP-nek volt lehetősége államfőt jelölni, hiszen rendelkezett a jelöltállításához szükséges 50 mandátummal. Ennek megfelelően éltek is ezzel a lehetőséggel. Az MSZP Balogh András, bangkoki nagykövetet jelölte, aki nemzetközileg is elismert történész és politikai szakértő. Balogh András magát független baloldali értelmiségnek nevezte, aki elkötelezett a humanizmus, a szolidaritás, a diszkriminációmentesség és a jogállamiság elve mellett. Elnökként legfontosabb feladatának a társadalmi megbékélést nevezte.⁸⁵ Lázár János, a FIDESZ és Harrach Péter, a KDNP frakcióvezetője is alkalmas jelöltnek nevezte Balogh Andrást.

A választáson két jelölt indult, Schmitt Pál a FIDESZ-KDNP, míg Balogh András az MSZP jelöltjeként. Az erőviszonyok egyértelműen azt mutatták, hogy Schmitt Pál már az első fordulóban megszerzi a parlament kétharmados támogatását, hiszen a FIDESZ-KDNP 263 mandátummal rendelkezett. Az előző választáshoz hasonlóan a FIDESZNÉL „kötelező” választást határoztak meg, tehát a frakció összes képviselőjének Schmitt Pálra kell voksolnia. A Jobbik és az LMP egyik jelöltet sem támogatja. Az LMP várhatóan nem vesz részt a szavazáson, a Jobbik részt vesz ugyan, de a szavazólapokat üresen dobják be az urnába.⁸⁶

Az Országgyűlés elnöke a választásokat 2010. június 29-re írta ki. Az MSZP 59 képviselője Balogh Andrást, míg a FIDESZ-KDNP 62 képviselője Schmitt Pált jelölte köztársasági elnöknek. A szavazáson 366 képviselő volt jelen, s ebből 322 érvényes és 44 érvénytelen szavazatot született. Schmitt Pál 263, Balogh András pedig 59 szavazatot kapott. Ennek értelmében a köztársasági elnökválasztás érvényes és eredményes volt, hiszen Schmitt Pál

⁸²Lehet Schmitt Pálból még köztársasági elnök is, http://index.hu/belfold/2010/06/04/lehet_schmitt_palbol_meg_koztarsasagi_elnok_is/ Megtekintve: 2012-11-04 23:55

⁸³TÓTH ÁKOS: *Elnöki keringők*, Népszabadság, 2010. június 12-13.

⁸⁴SZALAY TAMÁS LAJOS: „Schmitt egyelőre csak az aggodalmakat erősítette”, Népszabadság, 2010. június 26-27

⁸⁵CSUHAJ ILDIKÓ: *Fidesz: Balogh alkalmas*, Népszabadság, 2010. június 23.

⁸⁶SZALAY TAMÁS LAJOS: „Schmitt egyelőre csak az aggodalmakat erősítette”, Népszabadság, 2010. június 26-27

megszerezte az Országgyűlési képviselők kétharmadának a támogatását. Az Országgyűlés Schmitt Pált 2010. augusztus 6-ai hatállyal a Magyar Köztársaság elnökévé választotta.⁸⁷

A végeredményből látszik, hogy a pártokon belül teljes volt a fegyelem és mindenki a saját jelöltjére szavazott. Az LMP az előzetes híreknek megfelelően nem vett részt a szavazáson. Ők Sólyom Lászlót szerették volna újra az elnöki székben látni, (sok értelmiségivel egyetemben) azonban nem rendelkeztek elegendő mandátummal a jelöltállításához. A Jobbik részt vett ugyan a szavazáson, de a szavazólapokat üresen dobták be az urnába, ezért azokat érvénytelen szavazatokként értékelték. A választáson nem történt meglepetés, hiszen a FIDESZ-KDNP kétharmados támogatottságának köszönhetően már az első fordulóban megválasztotta a jelöltjét.

Úgy vélem, hogy a 2010-es köztársasági elnökválasztást már a néhány hónappal korábban megrendezett országgyűlési választások eldöntötték. A választáson ugyanis a FIDESZ-KDNP megszerezte a választópolgárok kétharmadának támogatottságát, így a többi párt bevonása nélkül választhatott köztársasági elnököt és teljes mértékben elzárkózott annak a lehetőségétől, hogy konzultáljon a többi párttal egy konszenzusos jelölről. A választások történetében nem példa nélküli, hogy valamelyik párt elzárkózik a megegyezés lehetőségétől, hiszen 2005-ben az MSZP sem óhajtott konzultálni a többi párttal a jelölt személye kapcsán. Összegezve, az előző három választáshoz hasonlóan, a mostani köztársasági elnökválasztás sem hozott konszenzusos megegyezést a parlamenti pártok között. Elmondható tehát, hogy a kétharmados megválasztási arány, nem feltétlenül jelent széles támogatottságot, hiszen a jelen esetben az ellenzéki pártok egyike sem támogatta a kormány jelöltjét.

3.6 2012-es választás

Az Alaptörvény értelmében, Magyarországon a köztársasági elnök öt éves hivatali idővel rendelkezik. Ennek értelmében Schmitt Pál mandátuma 2015-ben járt volna le. Schmitt annak következtében, hogy plágiumbotrányba keveredett, 2012. április 2-án lemondott tisztségéről. Az Alaptörvény szerint a parlamentnek a lemondás után 30 napon belül meg kell választania az új köztársasági elnököt.⁸⁸ Az előző választás után mindössze két év telt el, s azóta országgyűlési választásokat sem tartottak, így a parlament összetétele nem változott. Egyértelműnek tűnik, hogy az előző választáshoz hasonlóan most is a kétharmados parlamenti többséggel rendelkező FIDESZ-KDNP fogja kijelölni és megválasztani az új elnököt.

Orbán Viktor miniszterelnök eredetileg Kövér Lászlót szerette volna elnöknek jelölni, aki Schmitt lemondása óta, pozíciójából adódva ideiglenesen ellátja az államfői teendőket. Kövér László azonban csak „végszükség esetén” vállalná a jelölést, s inkább Áder Jánost ajánlotta a pozíció betöltésére. Kövér már 2010-ben is Áder Jánost jelölte volna köztársasági elnöknek, akkor azonban Orbán Viktor Schmitt Pál mellett döntött. A FIDESZ elnökség többsége is alkalmasabbnak gondolja Áder Jánost az államfői poszt betöltésére. A párton belül úgy vélik, hogy Kövér könnyebben támadható köszönhetően az ellenfelekhez intézett

⁸⁷http://www.mkogy.hu/internet/plsql/ogy_naplo.naplo_fadat_aktus?p_ckl=39&p_uln=19&p_felsz=96&p_felszig=111&p_aktus=8 (2010-es köztársasági elnökválasztás I. forduló) Megtekintve: 2012-11-06 10:14

⁸⁸*Magyarország Alaptörvénye 11. cikk 1. bekezdés,*
<http://www.parlament.hu/irom39/02627/02627.pdf> Megtekintve: 2012-11-06 19:24

kemény mondatainak. Továbbá Kövér László egyfajta „ellensúly” szerepet tölt be az elnökségben, hiszen ő az, aki a legtöbbször vitába száll a miniszterelnökkel.⁸⁹

A miniszterelnök Áder Jánost jelölte köztársasági elnöknek, a végső döntésben segítségére volt, hogy Kövér László is Ádert ajánlotta. Orbán Viktor döntését azzal indokolta, hogy Ádert olyan „horgonyszemélyiségnek” tartja, aki biztonságot és kiszámíthatóságot tud nyújtani Magyarországnak és a magyar politikai rendszernek. Az egyik legfontosabb feladata pedig az új alkotmányos rendszer megerősítése és megszilárdítása lesz. Orbán Viktor döntése nem nevezhető meglepetésnek, hiszen Áder 1990 óta tartozik a FIDESZ tagságához, s azóta számos fontos pozíciót betöltött. 1992-ben a választmány elnöke, 1993-ban a párt alelnöke, 1994-ben a Fidesz kampányfőnöke lett. 1997 szeptemberében az Országgyűlés alelnöke, majd 1998-2002-ig az Országgyűlés elnöke. 2006-ban az Országgyűlés alelnökévé választották, 2009-ben pedig mandátumot szerzett az európai parlamenti választásokon.⁹⁰

Az ellenzék a 2010-es választáshoz hasonlóan nem támogatja a FIDESZ-KDNP jelöltjét. A 2010-es választáson az ellenzék közül csak az MSZP indított jelöltet, a Jobbiknak és az LMP-nek nem volt meg a jelöltállításához szükséges mandátuma. Az Alaptörvény értelmében a köztársasági elnökjelöltnek a képviselők egyötödének az aláírását kell megszereznie, így az MSZP sem tud önálló jelöltet állítani. A közös jelölt állításához pedig nagyon kevés az idő, hiszen Schmitt lemondásától számított 30 napon belül új elnököt kell választania a parlamentnek. A Jobbik azonban bejelenti, hogy megkezdik az aláírásgyűjtést annak érdekében, hogy Morvai Krisztina európai parlamenti képviselőt jelölni tudják. A Jobbik 47 mandátummal rendelkezik, ezért megpróbálnak FIDESZ-es, KDNP-s és független képviselőket meggyőzni Morvai Krisztina támogatásáról.⁹¹

Az Országgyűlés elnöke 2012. május 2-ra írta ki a köztársaság elnöki választást. Áder Jánost 262 országgyűlési képviselő támogatta aláírásával, más jelölés nem érkezett. A titkos szavazáson 307 képviselő vette fel a szavazólapot. Az urnában a bizottság 305 szavazólapot talált. 302 érvényes és 3 érvénytelen szavazat született. Áder János személyére 262 „igen” és 40 „nem” szavazat érkezett. Ennek alapján a köztársasági elnökválasztás érvényes és eredményes volt. Áder Jánost az Alaptörvény 11. cikk (6) bekezdése alapján köztársasági elnökké választották.⁹²

A 2010-es választáson tapasztalt pártfegyelem a jelen választás során is megjelenik, hiszen a frakció tagjai egy-két kivételtől eltekintve megjelentek a szavazáson, s minden bizonnyal Áder János mellett adták le a voksukat. Az MSZP és az LMP nem vett részt a szavazáson, mert nem tudták elfogadni, hogy Áder János személyében egy pártpolitikus legyen a köztársasági elnök. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy 2005-ben az MSZP a szintén pártpolitikus Szili Katalint jelölte államfőnek. A 40 nem szavazat minden bizonnyal Jobbik-os képviselőktől jött. Ők Morvai Krisztinát támogatták, azonban nem sikerült összegyűjteni a parlamenti képviselők egyötödének az aláírását, a jelöltállításához.

⁸⁹ Szinte biztos, hogy Áder lesz az államfőjelölt, <http://www.origo.hu/itthon/20120406-ader-lehet-a-fidesz-allamfojeloltje.html> Megtekintve: 2012-11-07 11:53

⁹⁰ Eldölt: Áder János lesz az új köztársasági elnök, <http://www.hir24.hu/belfold/2012/04/16/ader-janost-javasolja-koztarsasagi-elnoknek-orban-viktor/> Megtekintve: 2012-11-06 19:33

⁹¹ A Jobbik nemmel szavaz Áder Jánosra, <http://www.origo.hu/itthon/20120418-a-jobbik-nemmel-szavaz-ader-janosra.html> Megtekintve: 2012-11-06 19:15

⁹² http://www.mkogy.hu/internet/plsql/ogy_naplo.naplo_fadat_aktus?p_ckl=39&p_uln=184&p_felsz=1&p_felszig=9&p_aktus=3 (2012-es köztársasági elnökválasztás I. forduló) Megtekintve: 2012-11-07 12:02

A 2012-es államfőválasztás egy szempontból mindenképpen eltér a korábbi öt választástól. Ez a választás ugyanis nem volt előre várható. A korábbi választások során mindig lehetett előre tudni, hogyha letelik az öt éves ciklus, akkor új választások kiírására van szükség és a pártok már hónapokkal előtte elkezdtek foglalkozni a kérdéssel. 2012-ben viszont mindösszesen egy hónapja volt a pártoknak megtalálni a legmegfelelőbb megoldást, hiszen áprilisban mondott le Schmitt Pál és május 2-án már megválasztották az új elnököt Áder János személyében. Az előző választáshoz hasonlóan az ellenzéki pártoknak most sem volt lehetőségük érdemben befolyásolni a választás menetét. A FIDESZ-KDNP kétharmados többségét kihasználva egyeztetés nélkül jelölt és választott köztársasági elnököt, így most sem beszélhetünk konszenzusos megállapodásról.

4. Összegzés

Magyarországon az elnökválasztási procedúra azt sugallja, hogy a kormány és az ellenzék konszenzusosan megállapodjon az elnök személyéről. Azonban ez nem minden esetben történik meg. Dolgozatomban leírtam, hogy a hat választás során mindössze egy alkalommal valósul meg a konszenzus. 1990-ben, amikor a kormány és az ellenzék egy politikai alku keretében állapodik meg az elnök személyéről. Az 1995-ös, 2010-es és 2012-es választás alkalmával a kormányon lévő pártnak vagy pártoknak a kétharmados többség birtokában nem volt szükségük együttműködni az ellenzékkel. A 2000-es és a 2005-ös választás alkalmával egyik pártnak sem volt kétharmados többsége, megegyezés mégsem született a kormány és az ellenzék között. A 2005-ös választás külön érdekessége, hogy a választások történetében egyetlen alkalommal nem a kormány, hanem az ellenzék jelöltje lett a köztársasági elnök. A választások fontos következtetése, hogy kétharmados többség birtokában a kormány nem konzultál az ellenzékkel a közös jelöltállításról. Elmondható továbbá, hogy a pártok nehezen vagy egyáltalán nem tudnak megegyezni közös jelölt állításáról. 2005-ben például a kormányon lévő két párt sem tudott konszenzusra jutni egymással. Annak köszönhetően, hogy a köztársasági elnököt a parlament választja, az országgyűlési választások kimenetele is döntő mértékben befolyásolja az elnök személyét, hiszen a parlamenti erőviszonyok itt alakulnak ki.

Témavezető: Kiss Mária Rita főiskolai docens

5. Felhasznált irodalom

CHRONOWSKI NÓRA-DRINÓCZI TÍMEA (szerk.) (2007): *Európai kormányformák rendszertana*. Lap- és Könyvkiadó Kft

CSIZMADIA ERVIN (2004): „Elképzelték maguknak egy miniszterelnököt”. *Interjú Medgyessy Péterre.*, Budapest: Századvég Kiadó.

DEBRECZENI JÓZSEF (1998): *A miniszterelnök. Antall József és a rendszerváltás*. Budapest: Osiris Kiadó.

DEBRECZENI JÓZSEF (2002): *Orbán Viktor*. Budapest: Osiris Kiadó.

KÖRÖSÉNYI ANDRÁS-TÓTH CSABA-TÖRÖK GÁBOR (2007): *A Magyar Politikai Rendszer*. Budapest: Osiris Kiadó.

MACZÓ ÁGNES- G. NAGY LILIÁN (1995): *Új Magyar Alkotmány*. Inter Lebons Kiadó.
Magyarország Politikai Évkönyve 1988-2008 Teljes sorozat DVD-ROM

Folyóiratok

Államfőválasztás: Ellenzéki vita, Magyar Nemzet, 2000. május 11.

BEDNÁRIK IMRE – CSUHAJ ILDIKÓ – KÉRI J. TIBOR – LENCSES KÁROLY: *Mádl Ferencet jelölték államfőnek*, Népszabadság, 2000. május 4.

Bemutatkozik az ellenjelölt, Magyar Nemzet, 1995. június 10.

CSÁSZÁR NAGY LÁSZLÓ: *Távol az urnától*, Magyar Nemzet, 1990. július 31.

CSUHAJ ILDIKÓ: *Államfőjelöltek: Sólyom és Szili*, Népszabadság, 2005. május 28.

CSUHAJ ILDIKÓ: *Fidesz: Balogh alkalmas*, Népszabadság, 2010. június 23.

CSUHAJ ILDIKÓ: *Fidesz-lista: Mádl, Sólyom, Szili, Glatz, Gombár*, Népszabadság, 2005. április 16.

CSUHAJ ILDIKÓ – NAGY SZILVIA: *Ma választanak, de még nem lesz elnök*, Népszabadság, 2005. június 6.

Elnökválasztás, címertan, bizalmatlanság, Magyar Nemzet, 1990. június 19.

FEKETE GY. ATTILA: *Július 29., vasárnap: Népszavazás*, Népszabadság, 1990. július 5.

Fidesz: távolról tisztább? Népszabadság, 2005. június 7.

KÉRI J. TIBOR: *Hétfő: köztársasági elnököt választ az Országgyűlés*, Népszabadság 1995. június 17

KÉRI J. TIBOR: *Mádl Ferenc az ellenzék jelöltje*, Népszabadság 1995. június 8.

KÉRI J. TIBOR: *Mádl Ferenc meghirdette programját*, Népszabadság 1995. június 16.

Kerülné a fölösleges konfliktusokat, Magyar Nemzet 1995. június 16.

Mádl Ferenc nem ismételné, Magyar Nemzet, 2005. április 26.

Mádl nem kapott elég voksot, Népszabadság, 2000. június 6.

PÁSZTOR ZOLTÁN: *Mádl Ferencnek biztosan nem lesz riválisa*, Magyar Nemzet, 2000. május 5.

SZALAY TAMÁS LAJOS: *„Schmitt egyelőre csak az aggodalmakat erősítette”*, Népszabadság, 2010. június 26-27

Szűrös Mátyás megfontolná a jelölést, Magyar Hírlap 1995. május 9.

TÓTH ÁKOS: *Elnöki keringők*, Népszabadság, 2010. június 12-13

Újra Göncz Árpád a Köztársaság elnöke, Népszabadság 1995. június 20.

Újra Göncz Árpád az államfő, Magyar Hírlap 1995. június 20.

Internetes források és jogforrások

1989. évi XXXI. törvény az Alkotmány módosításáról,

<http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=8629>

1989. évi népszavazás, A népszavazás országos eredménye,

<http://valtor.valasztas.hu/valtort/jsp/t0.jsp>

1998-as III. törvény 16. § 3. bekezdés

1990. évi XVI. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmányának módosításáról,

<http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=8672>

2002. évi országgyűlési képviselő választás 2. fordulója

http://www.valasztas.hu/parval2002/so02/ered_ind.htm

2010. évi Országgyűlési Képviselő Választás,

http://www.valasztas.hu/hu/parval2010/354/354_0_index.html

A Jobbik nemmel szavaz Áder Jánosra, <http://www.origo.hu/itthon/20120418-a-jobbik-nemmel-szavaz-ader-janosra.html>

Alkotmány: Szili nemmel voksol majd

http://hirszerzo.hu/hirek/2011/4/13/20110413_szili_alkotmany_nem

Államfőválasztás – közvetlenül vagy négyötöddel,

<http://kapcsolat.hu/cikkek/allamfovalasztas-kozvetlenül-vagy-negyotoddel-video>

A köztársasági elnök, <http://www.kormany.hu/hu/mo/a-koztarsasagi-elnok>

A második Országgyűlési választás: 1990.

http://pm6vk.uw.hu/valasztastortenet.htm#_Országgyűlési_választás_1990

Eldölt: Áder János lesz az új köztársasági elnök,
<http://www.hir24.hu/belfold/2012/04/16/ader-janost-javasolja-koztarsasagi-elnoknek-orban-viktor/>

Elnökválasztások Magyarországon,
<http://www.origo.hu/itthon/20000604elnokvalasztasok.html>

Helyi és országos népszavazások Magyarországon,
<http://www.elsovalaszto.hu/old1/html/archivum/leveltar/nepszav3.html>

Hús éve volt a négyigenes népszavazás, http://www.multkor.hu/20091126_husz_eve_volt_a_negyigenes_nepszavazas

Lehet Schmitt Pálból még köztársasági elnök is,
http://index.hu/belfold/2010/06/04/lehet_schmitt_palbol_meg_koztarsasagi_elnok_is/

Mádl Ferenc felszólalása, Országgyűlési Napló, 2000. 06. 06.
http://www.mkogy.hu/internet/plsql/ogy_naplo.naplo_fadat_aktus?p_ckl=36&p_uls=146&p_felsz=3&p_felszig=8&p_aktus=3

Magyarország Alaptörvénye 11. cikk 1. bekezdés,
<http://www.parlament.hu/irom39/02627/02627.pdf>

Medgyessy EP-választással együtt akar népszavazást,
<http://www.origo.hu/itthon/20040302medgyessy.html>

Medgyessy Péter: Parlamenti felszólalása, 2004-02-16.
http://www.parlament.hu/internet/plsql/ogy_naplo.naplo_fadat_aktus?p_ckl=37&p_uls=122&p_felsz=5&p_felszig=26&p_aktus=3

Nagyító alatt: az MDF-SZDSZ paktum, <http://www.hirextra.hu/2010/04/28/nagyito-alatt-az-mdf-szdsz-paktum/>

Országgyűlési választások Magyarországon 1998.
http://www.valasztas.hu/hu/onkval2010/51/51_0.html

Sólyom László felszólalása, Országgyűlési Napló, 2005.06.07.
http://www.parlament.hu/internet/plsql/ogy_naplo.naplo_fadat_aktus?p_ckl=37&p_uls=234&p_felsz=58&p_felszig=63&p_aktus=14

Szili: Közvetlen köztársasági elnökválasztást!
http://atv.hu/cikk/20120404_start_szili_katalin

Szabad György felszólalása, 1990-08-03, Országgyűlési Napló,
<http://www.parlament.hu/naplo34/032/032tart.html>

Szinte biztos, hogy Áder lesz az államfőjelölt, <http://www.origo.hu/itthon/20120406-ader-lehet-a-fidesz-allamfojeloltje.html>

Sólyom elfogadta a Fidesz elnöki jelölését,
<http://www.origo.hu/itthon/20050527solyom.html>

Vona Gábor: Parlamenti felszólalás, 2012-04-02
<http://www.kormany.hu/hu/mo/magyarorszag-alkotmanyjogi-berendezkedese>

http://www.parlament.hu/internet/plsql/ogy_naplo.naplo_fadat?p_ckl=39&p_uln=176&p_felsz=10&p_szoveg=&p_felszig=10

<http://ki.oszk.hu/sites/ki.oszk.hu/files/dokumentumok/1949.pdf> Letöltés: 2013-05-08 19:16

<http://www.boon.hu/2007/09/szilikatalin.pdf> (Szili Katalin önéletrajza)

<http://www.parlament.hu/naplo34/032/032tart.html> (1990-es köztársasági elnökválasztás eredménye)

<http://www.parlament.hu/naplo35/096/0960007.htm> (1995-ös köztársasági elnökválasztás eredménye)

http://www.mkogy.hu/internet/plsql/ogy_naplo.naplo_fadat_aktus?p_ckl=36&p_uln=145&p_felsz=2&p_felszig=6&p_aktus=3 (2000-es köztársasági elnökválasztás I. forduló)

http://www.mkogy.hu/internet/plsql/ogy_naplo.naplo_fadat_aktus?p_ckl=36&p_uln=146&p_felsz=1&p_felszig=2&p_aktus=2 (2000-es köztársasági elnökválasztás II. forduló)

http://www.mkogy.hu/internet/plsql/ogy_naplo.naplo_fadat_aktus?p_ckl=36&p_uln=146&p_felsz=3&p_felszig=8&p_aktus=3 (2000-es köztársasági elnökválasztás III. forduló)

http://www.mkogy.hu/internet/plsql/ogy_naplo.naplo_fadat_aktus?p_ckl=37&p_uln=233&p_felsz=53&p_felszig=94&p_aktus=21 (2005-ös köztársasági elnökválasztás I. forduló)

http://www.mkogy.hu/internet/plsql/ogy_naplo.naplo_fadat_aktus?p_ckl=37&p_uln=234&p_felsz=37&p_felszig=37&p_aktus=8 (2005-ös köztársasági elnökválasztás II. forduló)

http://www.mkogy.hu/internet/plsql/ogy_naplo.naplo_fadat_aktus?p_ckl=37&p_uln=234&p_felsz=57&p_felszig=57&p_aktus=13 (2005-ös köztársasági elnökválasztás III. forduló)

http://www.mkogy.hu/internet/plsql/ogy_naplo.naplo_fadat_aktus?p_ckl=39&p_uln=19&p_felsz=96&p_felszig=111&p_aktus=8 (2010-es köztársasági elnökválasztás I. forduló)

http://www.mkogy.hu/internet/plsql/ogy_naplo.naplo_fadat_aktus?p_ckl=39&p_uln=184&p_felsz=1&p_felszig=9&p_aktus=3 (2012-es köztársasági elnökválasztás I. forduló)

<http://www.mkogy.hu/kepviselo/elet/g355.htm> (G. Nagyné dr. Maczó Ágnes életrajza)

<http://www.mkogy.hu/iromany/fulltext/01010txt.htm>

6. Függelék

Az államfőválasztások

	Jelölt	Igen szavazatok száma	Érvénytelen	Összes leadott szavazat	Igen szavazatok aránya a leadott szavazatok százalékában	Igen szavazatok aránya az összes parlamenti képviselő százalékában
1990						
I. forduló	Göncz Árpád	295	2	310	95,2	76,4
1995						
I. forduló	Göncz Árpád	259	14	349	74,2	67,1
	Mádl Ferenc	76	14	349	21,8	19,7
2000						
I. forduló	Mádl Ferenc	251	7	363	69,2	65,0
II. forduló	Mádl Ferenc	238	14	355	67,1	61,7
III. forduló	Mádl Ferenc	243	12	351	69,2	63,0
2005						
I. forduló	Sólyom László	13	3	199	6,5	3,4
	Szili Katalin	183	3	199	92,0	47,4
II. forduló	Sólyom László	185	2	365	50,7	47,9
	Szili Katalin	178	2	365	48,8	46,1
III. forduló	Sólyom László	185	1	368	50,3	47,9
	Szili Katalin	182	1	368	49,5	47,2
2010						
I. forduló	Schmitt Pál	263	44	366	71,9	68,1
	Balogh András	59	44	366	16,1	15,3
2012						
I. forduló	Áder János	262	3	305	85,9	67,9

Ábra forrása: Saját szerkesztés Körösi András–Tóth Csaba–Török Gábor: A Magyar Politikai Rendszer, Osiris Kiadó, Budapest, 2007. és 2012-es köztársasági elnökválasztás I. fordulójának alapján.

http://www.mkogy.hu/internet/plsql/ogy_naplo.naplo_fadat_aktus?p_ckl=39&p_uln=184&p_felsz=1&p_felszig=9&p_aktus=3